

A1 Telepek

A 20. század elején az európai romák és szintik túlnyomó többsége letelepedett életmódot folytatott. Amikor ez a fotó készült, a Stegersbach-i roma telep több mint 200 ember otthona volt. Az ausztriai Burgenland tartományban több mint 8000 roma és szinti élt 130 hasonló falucskában és telepen – egészen 1938-ig.

1910

1951

1931

💡 Tudtátok, hogy

... Közép- és Kelet-Európában vannak egész falvak és külvárosok, ahol évszázadok óta élnek romák?

✎ Feladatok

Osszátok a fényképet három részre, és mindig takarjatok le közülük 1-1 papírdarabbal kettőt! Meséljétek el különkülön, hogy mit lehet látni a fotó egyes részein!

📷 A fénykép

Ez a fénykép egy roma esküvőn készült a dél-burgenlandi Stegersbach-ban, az osztrák állami műsorszolgáltató társaság, a RAVAG riporterei számára. Jelenkor Történelmi Tanszék, Bécsi Egyetem, Ausztria

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/a>

A2 Középosztály

A legtöbb nyugat-európai országban, a szintik és romák számára évszázadokon át tilos volt belépni az ipari és kereskedelmi szakmai szervezetekbe és testületekbe. Sokan közülük ezért lettek kereskedők. Nyugat-Európában különösen sok szintik és roma lett sikeres üzletember. Gyermekük a helyi iskolákba jártak és sok roma és szintik szolgált katonaként az első világháborúban. A királyért és az országért tett szolgálataikért néhány romát és szintit még nemesi rangra is emeltek.

1910

1935

1935

💡 Tudtátok, hogy

... sok szintik és roma vásárolt és értékesített árucikkeket piacokon, és vásárokon vagy pedig házalással keresték a kenyerüket? Mások bódékat vagy körhintát üzemeltettek vásárokon, vidámparkokban vagy búcsún. Sok mozit is szintik és roma családok működtettek.

✎ Feladatokat

Írjátok le az öltözéket, amit az emberek viselnek a fényképen! Mit mondanátok a kép hangulatáról? Mit gondoltok, milyen alkalomból készült a fotó?

📷 A fénykép

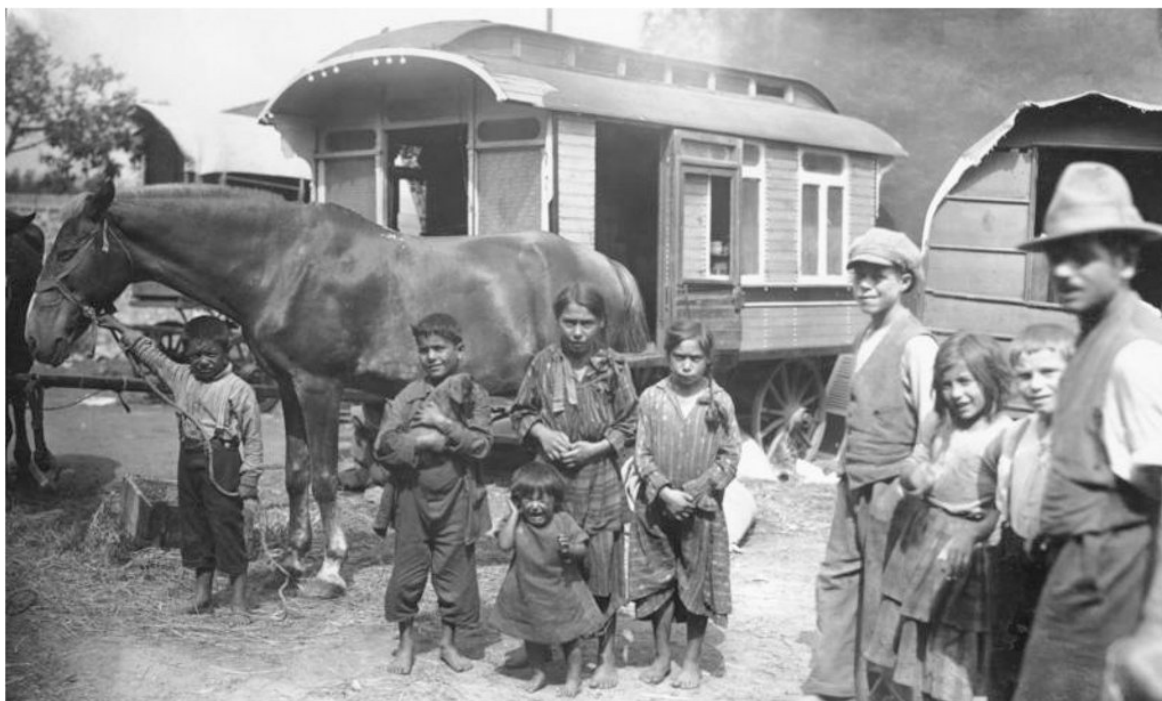
Az 1935-ben készült fényképen a szintik Max Bamberger (jobboldal) látható családjával. Német Szintik és Roma Dokumentációs és Kulturális Központ. Heidelberg, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/a>

A3 Vándor kézmű- vesek és iparosok

Míg a legtöbb kelet-európai romának több száz évvel ezelőtt sikerült letelepednie, sok nyugat-európai szinti család tovább vándorolt lakókocsikkal különböző vásárookra és piacokra. Ők marhákkal, lovakkal és fémhulladékkal kereskedtek, vagy kovácsokként, kőszőrűsökként és üstfoltozókként dolgoztak. Ők – általában nyaranta – hagyományos útvonalakat követték, télen pedig visszatértek állandó lakóhelyükre.

1910

1951

1926

💡 Tudtátok, hogy

... 1950 előtt Európa legtöbb országában sok olyan vándorló életmódot folytató ember volt, aki nem volt roma vagy szinti? Ők is lakókocsikban éltek családjukkal, és egyik helyről a másikra utaztak munkát keresve.

✎ Feladatokat

Hasonlítsátok össze az A.2 és A.3. oldalakon látható képeket! Mit mondanak számotokra a fotók a két család életéről? Tudnátok mondani példaként három olyan embert, akik a munkájuk során gyakran költöznek egyik helyről a másikra? Melyek az előnyei és hátrányai az ilyen életmódnak?

📷 A fénykép

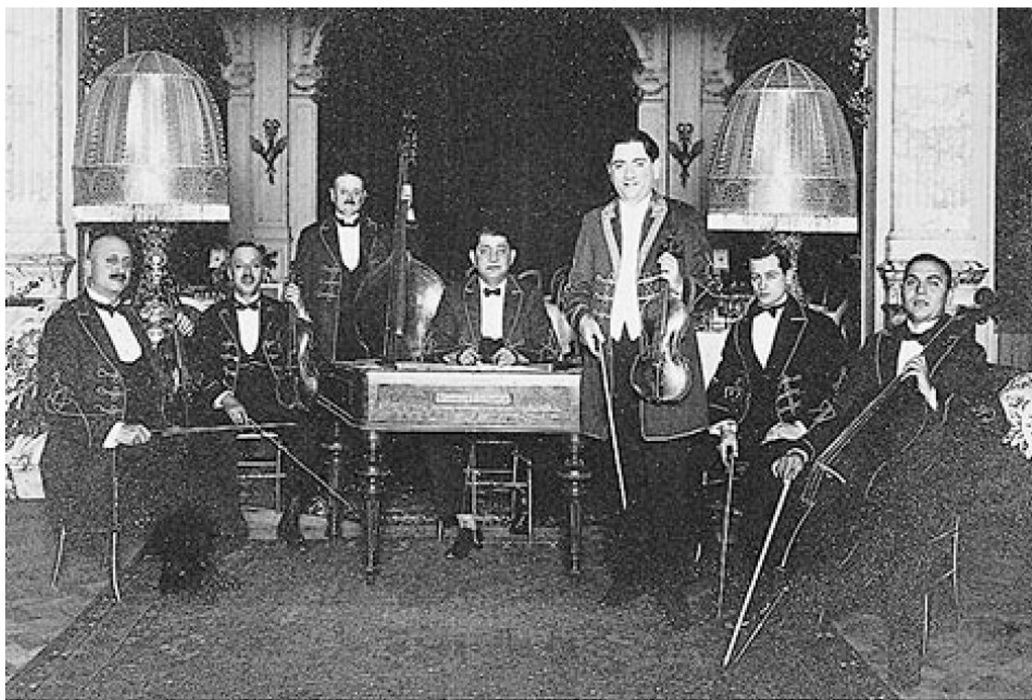
Egy vándor német szinti család a lakókocsijával. Ravensburgi Városi Levéltár, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/a>

A4 Hivatásos zenésze

Évszázadokon keresztül a romák és szintik hivatásos zenészekként dolgoztak, közülük sokan a nemesség megbízásából, mások hangversenytermekben. A 19. századtól kezdve, a romák és szintik zeneiskolákban, konzervatóriumokban és egyetemeken kaptak szakmai képzést. Sok szegény roma kiegészítő jövedelemét jelentette télen, hogy táncmulatságokon és esküvőkön zenélt. Sok roma családban a gyerekek még ma is szüleiktől tanulnak meg hangszeren játszani.

1910

1951

1930-38

💡 Tudtátok, hogy

... az úgynevezett cigányzenét, amit „cigány zenekarok” játszottak, valójában magyar zenészek hozták létre a 19. században? Ennek semmi köze a romák és szintik tradicionális zenéjéhez.

✎ Feladatokat

Meg tudtok nevezni más híres zenész-családokat is? Tudjatok meg többet a saját országotok roma zenéjéről és roma zenészeiről!

📷 A fénykép

A magyar Ruha Béla Cigányzenekar egy hágai szállodában, Hollandiában 1930-ban. Néprajzi Múzeum, Budapest, Magyarország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/a>

A5 Napszámosok

A legtöbb közép-európai roma mezőgazdasági munkásként dolgozott nagybirtokokon, vagy kisebb gazdaságokban szezonális napszámosként segített, például aratáskor. Eperjes és Kassa környékén, Kelet-Szlovákiában, a vidéki lakosság nagy részét romák tették ki. Ők ebben a régióban élnek évszázadok óta.

1910

1951

1930-40

💡 Tudtátok, hogy

... Közép- és Kelet-Európában számos mezőgazdasági dolgozó nem pénzben, hanem élelmiszerben kapta a fizetését? Illetve, hogy munkájukért cserébe házaikat néha a tulajdonos birtokára vagy a falu közösségi területeire építhették?

✎ Feladatok

Írjátok le, milyen munkát végeznek az emberek a fotón. Milyen munkát végeznek gyerekek a ti országokban? Milyen jogi szabályozások érvényesek az ilyen jellegű munkára?

📷 A fénykép

„Mindenki segít az előkészületekben...”
Fénykép egy családról, akik téglát készítenek Kelet-Szlovákiában. Eperjes Járási Múzeum, Szlovákia.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/a>

A6 Kézművesek

Sok letelepedett roma járta a környéket telente, így az üstfoltozók, köszörűsök és zenészek. Mások ügyes kosárfonók vagy fafaragók voltak és teknőket, hordókat, kanalakat, seprűket készítettek.

1910

1951

1928-34

💡 Tudtátok, hogy

... a rendőrség rendszeresen razziázott a roma és szinti telepeken és listákat vezetett az ott lakókról?

... a nemzetközi rendőri szervezet, az Interpol egyik fő feladata a romák és szintik felügyelete és regisztrációja volt?

✍ Feladatokat

Hogyan örökítette meg a rendőrségi fotós az embereket ezen a fényképen? Ki mit csinál a fotón? Miért így készítettek ezekről az emberekről fényképet?

📷 A fénykép

A rendőrség razziája Gritsch faluban, Burgenlandban, Ausztriában, a falu cigánytelepén. Minden embernek ki kellett állnia a lakása elé a munkaeszközeikkel együtt. A fénykép a rendőrség munkájának rögzítésére szolgált. Burgenlandi Tartományi Levéltár, Eisenstadt, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/a>

A7 Iskolás gyermek

Karl Stojka 1931-ben született egy kis faluban, Alsó-Ausztriában. A családja a romák lovári alcsoportjába tartozott. Jómódú lókereskedők voltak és nyaranta végigutazták Stájerország, Burgenland és Alsó-Ausztria tartományait. Télen általában Bécsben vagy Bécs mellett telepedtek le. Ausztria náci megszállását követően a család már nem tudott nyaranta vándorolni, ezért Bécsben telepedett le. A gyerekek – Karl és három lány-, illetve két fiútestvére – Bécsben jártak iskolába, és hamar sok barátot szereztek. Az apa hivatalos neve Karl Horvath volt, de mindenki Wakar-ként ismerte. Anyja leánykori neve Sidi Stojka volt, de gyakran használták a Rigó vezetéknevet, a nagy és híres lovári családdal való rokonságra utalva.

💡 Tudtátok, hogy

... a becslések szerint 1,5 millió gyermek halt meg a holokauszt idején, beleértve körülbelül 1,2 millió zsidó gyereket?

... hogy gyerekek voltak a náci rezsim áldozatainak egyik legnagyobb csoportja?

✍ Feladatotok

Milyen más alcsoportjai vannak a romáknak és szintiknek?

📷 A fénykép

Karl Stojka kilenc évesen, Bécsben, 1940-ben. Német Szövetségi Levéltár Berlin Lichterfelde, Németország.

1910

1951

1940

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/a>

A8 Végzetes előítélet

A 19. században, a romákkal és szintikkel kapcsolatos sztereotípiák megszokottá váltak az újságokban, könyvekben és fényképeken. Az úgynevezett „cigány” képeslapok nagyon népszerűek lettek a 20. század első felében. Ezek az emberek szabad életforma iránti vágyait tükrözték. A legtöbb ember, akiknek soha nem volt semmilyen személyes kapcsolatuk romákkal vagy szintikkel, róluk szóló elképzeléseiket efféle illusztrációkra alapozták.

1910

1951

1910-30

💡 Tudtátok, hogy

... a 20. század elején, az európai romák és szintik több mint 90 százaléka már nem élt lakókocsikban? A romák és szintik egy kis csoportjának életmódja az etnikai csoport minden tagjára vonatkoztatott sztereotípiává vált.

✎ Feladatokat

Írjátok le, mit láttok a képeslapon! Mit csinálnak az emberek a fotón? Mi nem látható a jelenetben?

📷 A fénykép

Cseh képeslap a 20. század elejéről. A Roma Kultúra Múzeuma, Brno, Csehország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/a>

B1 Világgazdasági válság

Közép-Európában, a világgazdasági válság idején emberek milliói veszítették el állásaikat. Abban az időben a közép-európai országok közül csak néhányban létezett egészségügyi biztosítás, munkanélküli járadék vagy öregségi nyugdíjrendszer. A munkanélküliek nagy számban hagyták el a városokat, visszatértek a falvakba, ahonnan származtak, és átvették az addig romák által végzett munkákat. Sok roma hamarosan éhezni kezdett, és a helyi hatóságoknak segélyeket kellett fizetni a szegénység enyhítésére. A feszültségek növekedtek. Sok helyen egyszerűen megakartak szabadulni az ilyen szegény és éhes emberektől.

1910

1951

1927-37

💡 Tudtátok, hogy

... a helyi önkormányzatoknak kötelességük volt lakhatást és ételmezt biztosítaniuk a legszegényebb lakosok számára, továbbá fizetniük kellett az orvosi és kórházi költségeiket?

... az 1920-as és 1930-as években a gyermekhalandóság a romák körében meghaladta az 50szóval, a roma gyermekek több mint fele meghalt a második születésnapja előtt.

✍ Feladatok

Beszéljetez társadalmi csoportokról, amelyek a társadalom többi része által nyújtott támogatásuktól függenek! Vitassátok meg, miért vonják sokan kétségbe az ilyen támogatások jogosultságát?

📷 A fénykép

Oberwart cigánytelepének lakói, Ausztriában. A rendőrségi fénykép az 1930-as években készült, hogy a rendőrség munkáját szemléltesse. Burgenlandi Tartományi Levéltár, Eisenstadt, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/b>

B2 Nem kívánt verseny

A bádgosok faluról falura jártak és vidéki családok edényeit javították. A világgazdasági válság alatt sok helyi iparos és kereskedő tiltakozott a vándorárusok jelentette verseny ellen. A vándor kereskedőket és kézműveseket fokozatosan kizárták a vásárokról és piacokról. A romákat és szintiket rendszeresen letartóztatta és súlyos bírságot szabott ki rájuk a rendőrség csak azért, mert dolgoztak!

1910

1951

1927-37

💡 Tudtátok, hogy

... annak érdekében, hogy megvédjék a szakmunkásokat, kézműveseket és kereskedőket, egyre több város, sőt egész tartományok nyilvánították illegálisnak, hogy a határaikon belül romák és szintik hagyományos mesterségeiket gyakorolhassák?

✎ Feladatokat

Miért fogadják el az emberek az „illegális” munkát? Milyen hátrányok érik az ilyen munkavállalókat?

📷 A fénykép

Vándorkereskedők, bádgosok egy faluban Észak-Burgenlandban, Ausztriában, a két világháború között. Osztrák Nemzeti Könyvtár, Bécs, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/b>

B3 Rendőrségi ellenőrzés

Az 1890-es évektől, az európai romák és szintik egyre nagyobb rendőri fi gyelemmel és ellenőrzéssel szembesültek. A hatóságok a mindennapi életüket és munkájukat érintő szabályokat vezettek be. Az engedély nélkül dolgozó romákat és szintiket megbüntették, a „csavargást” és a „koldulást” büntetendő cselekményeknek minősítették.

1910

1951

1919-37

💡 Tudtátok, hogy

... sok rendőrségi hivatalnok számára a „cigányokkal” szembeni eljárás vonzó karrierlehetőségeket kínált, mivel olyan modern eljárásokat alkalmazhattak, mint a fényképezés az ujjlenyomat-vétel és a más országbeli kollégákkal való együttműködés?

✍ Feladatok

Milyen benyomásokat ébreszt bennetek a fénykép? Derítsétek ki, hogy a koldulás engedélyezett vagy tiltott a közösségekben és az országokban! Beszéljétek meg a koldulás tiltásának és a büntetések kiszabásának okait.

📷 A fénykép

A rendőrség egy razzia során ellenőrzi egy férfi személyazonosító iratait az allhau-i cigánytelepen, Burgenland tartományban, a két világháború között. Burgenlandi Tartományi Levéltár, Eisenstadt, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/b>

B4 Beazonosítás

1912-ben a francia hatóságok köteleztek mindenkit, akinek nem volt állandó lakóhelye, hogy egy „carnet anthropométrique“-et hordjon magával. Ez volt az első olyan dokumentum, amely a tulajdonos testi jegyeit felsorolta, valamint tartalmazott fényképet és ujjlenyomatot is. Hamarosan több másik európai ország is bevezette ezt a rendszert.

1910

1951

1912

💡 Tudtátok, hogy

... a romák és szintik voltak az első európaiak, akiknek személyazonosító iratokat kellett magukkal hordaniuk?

... a modern útlevel használata csak a második világháború után vált általánossá?

✍ Feladatok

Nektek milyen személyazonosító okmányaitok vannak? Mennyi információt árulnak el ezek a dokumentumok rólatok? Mit közöl egy személyazonosító irat az adott személyről?

📷 A fénykép

Egy francia „carnet anthropométrique“-nek nevezett azonosító papír, állandó tartózkodási hellyel nem rendelkezőknek, fényképekkel és a dokumentum alsó széléin ujjlenyomatokkal kiegészítve. Egyebet nem tudunk a dokumentum tulajdonosáról. Emmanuel Filhol Gyűjtemény, Bordeaux, Franciaország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/b>

B5 Regisztráció

A modern nemzetállam megerősödésével a 19. század végén a regisztráció általánossá vált minden állampolgár számára. Az 1920-as és 1930-as években a regionális és helyi hatóságok egyre több országban kezdték felvenni a helyi roma és szinti lakosságot külön „cigány nyilvántartások”-ba, és speciális igazolványt állítottak ki számukra, amelyet mindig magukkal kellett hordaniuk.

1910

1951

1937

💡 Tudtátok, hogy

... az 1923-ban Bécsben alapított nemzetközi rendőri szervezet, az Interpol, egyik legfontosabb feladata Európa roma és szinti népességének regisztrálása, ellenőrzése volt?

✍ Feladatok

Vannak-e országokban olyan törvények, amelyek diszkriminatívak egyes társadalmi csoportokkal szemben? Mondjatok két példát! Létezik-e országokban bármilyen speciális nyilvántartása az etnikai vagy nyelvi csoportok tagjainak, illetve a vallási kisebbségeknek?

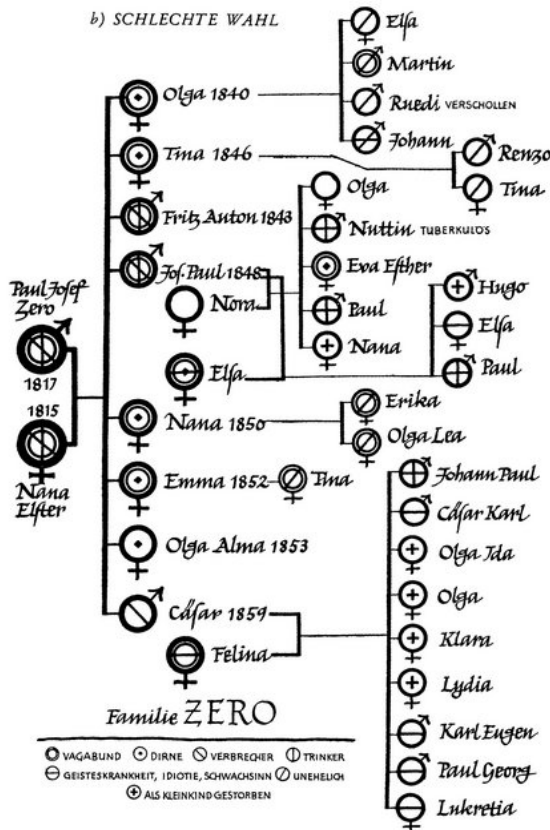
📷 A fénykép

Egy „cigány személyi igazolvány” („cigányigazolvány”) fényképpel és ujjlenyomattal kiegészítve. Az osztrák-magyar határ menti városban, Szentgotthárdon állították ki 1937-ben. Bársony János Gyűjteménye, Budapest, Magyarország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/b>

B6 Eugenika

Eine einzige Mißheirat bedeutet oft Entartung und Schädigung des Erbgutes auf Generationen hinaus. Kranke, körperlich und geistig mißratene Kinder bringen Kummer, Leid und Not, wenn nicht gar Schande für die Eltern.

A rasszista elméletet, miszerint a romák és szintik „beszennyezték” volna az európai népesség „génállományát” először svájci pszichiáterek fogalmazták meg, később ezt tették magukévá a nemzetiszocialisták. 1905-ben Josef Jörger svájci pszichiáter, az eugenika követője, ezt a családfát használta, hogy bizonyítsa: a Zero család állítólag már „szennyezett” volt egy vándorló családból származó nővel kötött házasság miatt. A tanulmányban a család különböző tagjait rágalmozza olyan homályos, szubjektív és moralizáló jelzőkkel, mint a „prostituált”, a „bűnöző”, a „gyengeelméjű” és a „törvénytelen”. Az eugenika elmélet szerint, a szociális viselkedés nagyrészt öröklődik. Tehát az eugenikai mozgalom a „fajhigiénia” segítségével kívánta a lakosság genetikai arculatát javítani, beleértve a kényszer-sterilizációt, embereken végzett kísérleteket, és a „nemkívánatos” csoportok elkülönítését.

💡 Tudtátok, hogy

... nem Adolf Hitler volt az egyetlen támogatója az eugenikai elméletnek? Híres tudósok és politikusok, mint például Winston Churchill, H. G. Wells, Theodore Roosevelt, George Bernard Shaw, John Maynard Keynes és Linus Pauling is azok voltak.

... az eugenikai mozgalom az 1920-as és 1930-as évekbeli USA-ból származott, de Svájcban, Brazíliában, Svédországban és sok más országban is hajtottak végre efféle programokat?

✍ Feladatok

Hogyan tárgyalják ma a társadalom „kívánatos” és a „nem kívánatos” tagjairól szóló kérdéskört?

📷 A fénykép

A Zero család családfája (szándékosan negatív álnévvel), amelynek célja, hogy bemutassa Josef Jörger elméletét, egy vándorlóval kötött vegyes házasság negatív hatásairól. Thomas Huonker Gyűjteménye, Zürich, Svájc

https://www.romasintigenocide.eu/hu/b

1900

1951

1905

B7 Szegregáció

A helyi önkormányzatok és a politikai pártok képviselői részt vettek az úgynevezett „cigány konferenciákon” a helyi hatóságok problémáinak kezelése érdekében. Ezek a hatóságok már nem voltak képesek vagy hajlandók vállalni a nagy létszámú, nyomorgó roma lakosságuk jelentette pénzügyi terheket. A résztvevők megvitatták, hogy mit tekintenek kivitelezhető megoldásoknak, például egy „cigány rezervátum” létrehozását, az emberek deportálását egy Csendes-óceáni szigetre, vagy munkatáborok létrehozását a munkanélküli romák számára.

1910

1951

1933

💡 Tudtátok, hogy

... az állítólagos „hírhedt bűnözés”, a romák és a szintik körében gyakran a célzott „cigány” törvények és rendeletek közvetlen eredményei voltak. Ezek a törvények büntették a koldulást, a nagy csoportokban történő utazást és a zenészmunkát?

✎ Feladatok

Magyarázzátok el, mi történik a képen az egyik gyerek, a bizottság egyik tagja vagy egy járóelő, szempontjából!

📷 A fénykép

A „cigány konferencia” résztvevői az életkörülményeket vizsgálják az ausztriai Oberwart cigánytelepén 1933. január 15-én. Burgenlandi Tartományi Levéltár, Eisenstadt, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/b>

C1 Rasszista ideológia

A nemzetiszocialisták azért vezették be a nürnbergi törvényeket, hogy megakadályozzák a felsőbbrendűnek tartott „árja” faj bármilyen „hígulását” a náluk alacsonyabb rendűeknek ítélt „fajokkal”, mint például a zsidókkal, a romákkal és szintikkel, a feketékkel, a szlávok és másokkal való keveredés miatt. A nácik hitték, hogy az értelmi képességek, a szociális viselkedés és erkölcsi értékek mind öröklöttek.

1910

1950

1935

💡 Tudtátok, hogy

... a „cigányok” kategóriájába sorolt emberek nem házasodhattak, vagy élhettek párkapcsolatban „árja” németekkel?

✍ Feladatok

Beszélgétek meg, hogy a faj fogalma miért nem tekinthető ma már tudományosan elfogadhatónak! Tudjatok meg többet az UNESCO által kiadott: Nyilatkozat a fajról és a faji előítéletekről című dokumentumáról!

📷 A fénykép

Egy plakát, amelyet azért készítettek, hogy bemutassa a nürnbergi faji törvények rendelkezéseit. Valószínűleg a közhivatalok számára készült 1935 után. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

C2 „Faji tudo- mány“

1936-ban az új Fajhigiéniai Kutatóintézet és a berlini Birodalmi Egészségügyi Hivatal Népeességbiológiai részlegei „faji kutatás” projektet indítottak, amelyet később – a Bűnügyi Biológiai Intézettel együttműködve – valósítottak meg Németországban, Ausztriában és a mai Cseh Köztársaság területén élő szintiket és romákat vizsgálva. A kutatás vezetője Robert Ritter és asszisztense Eva Justin különböző szinti és roma családfákat rajzoltak meg, sok esetben több mint száz évre visszamenőleg. Lefényképeztek és megmértek testrészeket és regisztrálták az emberek vércsoportját, haj- és szemszínüket.

1910

1950

1936

💡 Tudtátok, hogy

... 1941 után az ilyen listákat használták fel arra, hogy kiválasszák a koncentrációs táborokba deportálandó romákat és szintiket?

✎ Feladatotok

Mit szeretett volna a fotós közvetíteni képével? Járjatok utána, hogy országok hatóságai gyűjtenek-e még mindig „faji” információkat.

📷 A fénykép

A „faji higiénikus” Robert Ritter (jobboldalt) az egyik asszisztensével vérmintát vesz egy fiatal német szinti nőtől. A fénykép 1936-ban készült a kutatási munka dokumentációjaként. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

C3 „Bűnmeg- előzés“

A nemzetiszocialisták elfogadtak egy sor törvényt és rendeletet, amelyek minden romát és szintit „született bűnözőkként” kezelték. Azzal érveltek, hogy ha egy roma még nem követett is el bűncselekményt, előbb vagy utóbb el fog követni, mert ez része biológiai örökségének. A „bűnmegelőzés” érdekében a nemzetiszocialisták nem csak azokat tartóztatták le, akik ténylegesen bűncselekményt követtek el, hanem azokat is, akikről úgy gondolták, talán egyszer majd el fognak elkövetni ilyesmit.

1910

1950

1940

💡 Tudtátok, hogy

... a nemzetiszocialisták úgy gondolták: a romák és szintik a családjuktól örökölték az állítólagos „antiszociális” viselkedésüket?

... az úgynevezett „bűnmegelőzés” miatt sok gyermeket fényképeztek le ilyen módon?

✎ Feladatokat

Mit gondoltok, a bécsi Karl Stojka miért került be maga is egy ilyen aktába? Általában kiket fényképeznek le ilyen módon? Mutassátok be a hatáskülönbséget a fotó és a Karl Stojka-t az A7-es oldalon ábrázoló portré között!

📷 A fénykép

Egy akta egyik lapja, melyet Karl Stojka-ról – Karl Rigo név alatt – a „fajkutató” Robert Ritter alkalmazottai készítettek el 1940-ben. Német Szövetségi Levéltár, Berlin Lichterfelde, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

C4 Helyható- sági táborok

A Harmadik Birodalom első „cigány” táborait nem a náci párt tisztviselői és nem is az SS létesítette, hanem a német települési önkormányzatok. 1935-ben a kölni városi tanács 500 szinti és romát kényszerített, hogy elhagyják lakásaikat, illetve a lakókocsi parkokat, és egy új „cigány” táborba költöztette őket Blickendorf város szélén. Hasonló táborot létesítettek Hamburgban, Düsseldorfban, Berlinben, Frankfurtban, Essenben és Hannoverben.

1910

1951

1937

💡 Tudtátok, hogy

... az 1936-os olimpiai játékok alatt Berlinben, a városban élő szinti és romákat erőszakkal áthelyezték a város szélén lévő marzahni táborba, ahol lakókocsikban kellett élniük? Csak akkor hagyhatták el a táborot, ha volt folyamatos munkahelyük a táboron kívül.

✍ Feladatok

Tájékozódjatok az erőszakos áttelepítésekről, illetve deportálásokról Európában! Ki dönti el, hol és hogyan élhetnek az emberek? Mely szervezetek tiltakoznak ez ellen?

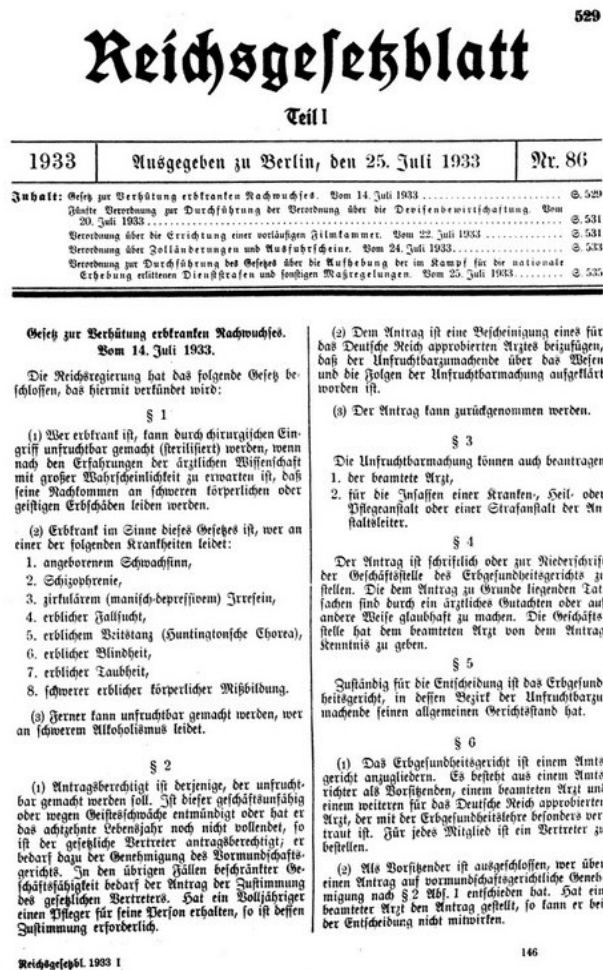
📷 A fénykép

Német szinti család a blickendorfi táborban, Kölnben 1937. december 12-én. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

C5 Sterilizálva

529

Nr. 86

1933

Musgegeben zu Berlin, den 25. Juli 1933

146

Reichsgesetzbl. 1933 I

1910

1933

1951

Az 1933-as „öröklődő betegségben szenvedő utódok megelőzéséről szóló törvény” legalizálta a kényszer-sterilizációt minden olyan férfi és nő esetében, akiket a nácik a társadalom számára nem kívánatosnak minősítettek, beleértve a testi vagy szellemi fogyatékkal élő embereket, az állítólagosan „alacsonyabb rendű fajok” tagjait és az úgynevezett „született bűnözőket”. 1933 és 1945 között, több mint 400 000 embert sterilizáltak akaratuk ellenére, köztük sok romát és szintit. Egyes férfi ak és nők számára a sterilizálás menekülés volt a koncentrációs táborokba kerüléstől, de másokat erőszakkal sterilizáltak a táborba deportálás után. A törvényt 1988-ig nem helyezték hatályon kívül! Az áldozatokat soha nem kompenzálták!

Tudtátok, hogy

... hasonló törvények sok más országban is léteztek, köztük Svédországban, Finnországban, Norvégiában, Dániában, Svájcban és az Egyesült Államokban? Egyes országokban a roma nőket egészen 1970-ig továbbra is akaratuk ellenére sterilizálták.

Feladatokat

Meg tudtok nevezni országokat, ahol most is végeznek erőszakos sterilizálást? Készítsetek feljegyzést a közelmúltbeli esetekről! Gondolkodjatok el rajta, mit jelent az, ha valakit meggátolnak a gyermekvállalásban.

A fénykép

A törvény teljes szövege megtalálható az Osztrák Nemzeti Könyvtár történelmi jogi adatbázisában (ALEX), amely itt érhető el: <http://alex.onb.ac.at>

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

C6 Kizárva

1933-ban a német bokszoló, Johann Wilhelm Trollmann – akit Rukeli-nek nevezett a családja és a barátai – megnyerte a német félnehézsúlyú ökölvívó bajnokságot a címvédő Adolf Witt ellen. Mivel Trollmann szinti családból származott, a bírák először nem voltak hajlandók elismerni a győzelmet, és kijelentették, hogy az eredmény érvénytelen. A nyilvános tiltakozással szembesülve meggondolták magukat, de Trollmant tíz nappal később megfosztották a címétől „férfi hoz nem méltó” viselkedés miatt. Letartóztatták, és deportálták egy koncentrációs táborba, ahol a beszámolók szerint rengeteg SS katonával kellett bokszolnia. 1944-ben Wittenbergében, a Neuengamme koncentrációs tábor egyik altáborában gyilkolták meg.

💡 Tudtátok, hogy

... 1930-ban Johann Trollmann honosította meg a „táncoló stílust” a bokszban, amely később Cassius Clayt (Muhammad Ali) a világ nehézsúlyú bajnokának védjegyévé vált?

... a Német Ökölvívó Szövetségnek 70 évbe telt a jóvátétel, hogy Johann Wilhelm Trollmant a német félnehézsúlyú bajnokok listájára felvegyék? Ez 2003-ban történt meg.

✎ Feladatokat

Ismertek más sportolókat vagy sportolónőket, akiket politikai okokból fosztottak meg a címüktől?

📷 A fénykép

Johann Wilhelm Trollmann hivatalos fényképe, melyet Hans Firzlauff készített 1928-ban. Német Szinti és Roma Dokumentációs Központ, Heidelberg, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

1910

1951

1928

C7 Eltávolítva

Bernhard Steinbach a német Wehrmacht katonája volt, amikor kiderült, hogy szinti családból származik. Leszerelték a hadseregből és bebörtönözték Wiesbadenben. Sok más szinti és roma is szolgált a Wehrmachtban és harcoltak Németországért több fronton – miközben családtagjaikat deportálták és megölték a koncentrációs táborokban. 1943-ban, Bernhard Steinbachot és családját deportálták Auschwitzba. „Kezdetől fogva én voltam a jegyző a táborban. Minden reggel le kellett jegyezni az azoknak az azonosító számait, akik már meghaltak. Eleinte legalább negyven-ötven ember halt meg naponta. Később, amikor a tábor túlszűfolt lett, számuk folyamatosan emelkedett. A betegségek elburjánzottak, köztük a malária és a különböző tífuszok követeltek egyre több életet. Minden reggel megszámlálták, hogy kik azok, akik még mindig képesek dolgozni, akik használhatóak a kényszermunkára a táboron kívüli építkezéseken és útépitéseken.” Így írta le később Bernhard Steinbach saját szerepét a táborban. Ő volt egyike a nagy Steinbach család azon kevés tagjainak, akik túléltek a különböző koncentrációs táborokat. Steinbachnak negyvenöt rokona veszett oda.

1910

1951

1941

💡 Tudtátok, hogy

... a katonák, akikről kiderült, hogy roma vagy a szinti származásúak, rendszerint engedélyt kaptak eltávozásra, hogy aztán otthon tartóztathassák le őket, és ne a bajtársaik előtt?

✍ Feladatok

Ismerjétek meg, hogy mi történt Bernhard Steinbach-hal 1945 után.

📷 A fénykép

A család birtokában lévő katonai azonosító fénykép. Német Szinti és Roma Dokumentációs Központ, Heidelberg, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

C8 Kizsák- mányolva

Amikor a szinti és roma családokat deportálták, minden tulajdonukat elkobozták a helyi hatóságok. Házaikat lerombolták, lovaikat és szekereiket értékesítették. A bevételből fi zették az öröket a táborokban. A háború után a túlélőket soha nem kárpótolták tulajdonuk elvesztéséért.

Zu G.Zl.XI-589/26 vom 2.10.41. Markt: Halbturm.

Verzeichnis
über das bewegliche und unbewegliche Vermögen der von Halbturm nach Lackenbach abtransportierten Zigeuner.

L.Zl.	Vermögens-Eigentümer	Art des Vermögens	Verkaufs- erlös im Licitationsw. den	Vorhande- erlös im ne Schul-	Gläubiger	Anmerkung
1	Ujvary Stefany geb.16.11.895 u.Gattin Kath,geb.Hodosch,geb. am 14.Dez.1903	1 Wohnhütte Div.Einrichtungsgegenst.	270.- 91.-	25.- 28.60	Steuerschuld Kaufm.Rupp	361.- 53.60 307.40
2	Ujvary Georg,geb.4.III.1902 u.Gattin Katharina,geb.Ujvary, geb.am 15.4.1901	Div.Einrichtungsgegenst. 78.-kg Weizen 1 Schwein,ca 80.-kg (+) 1 Schaf	150.90 18.64 -- -- -- --	5.- 38.- 17.90	Juliana Kiss Kaufm.Gyürü Kaufm.Rupp	169.54 60.90 108.64
3	Ujvary Elisabeth,geb.am 12.7. 1874 in Halbturm	1 Wohnhütte	74.-	12.15	Kaufm.Rupp	74.- 12.15 61.85
4	Ujvary Juliana,geb.am 3.April 1884 in Halbturm	1 Wohnhütte	350.-	----	-----	350.-
5	Ujvary Raimund,geb.20.7.1900 u.Gattin Barbara,g.Horvath, geb.am 8.VIII.1910 in Winden	1 Wohnhütte	170.-	18.20	für einen Kindersarg	170.- 18.20 151.80
6	Eigentümer unbekannt	1 Wohnwagen	85.-	----	-----	85.-
7	Eigentümer unbekannt	2 Wohnwagen	100.-	-----	-----	100.-
Gesamterlös:			1309.54	144.85	---	1164.69 RM

+) Das Schwein und Schaf wurde von der Lagerverwaltung Lackenbach abgeholt und dorthin überstellt.-

Halbturm, am 7. Feber 1942. Der Bürgermeister: *[Handwritten]*

1910

1951

1942

💡 Tudtátok, hogy

... csak az osztrák Burgenland tartományban több mint 1350 roma és szinti otthon romboltak le 1939 és 1945 között?

... amikor a túlélők a koncentrációs táborokból visszatértek, nem volt hová menniük, és könyörögniük kellett a helyi hatóságoknak, hogy hagyják őket ólakban, istállóban aludni?

✍ Feladatok

Mit mond a dokumentum a korábbi tulajdonosok tulajdonáról és életkörülményeiről?

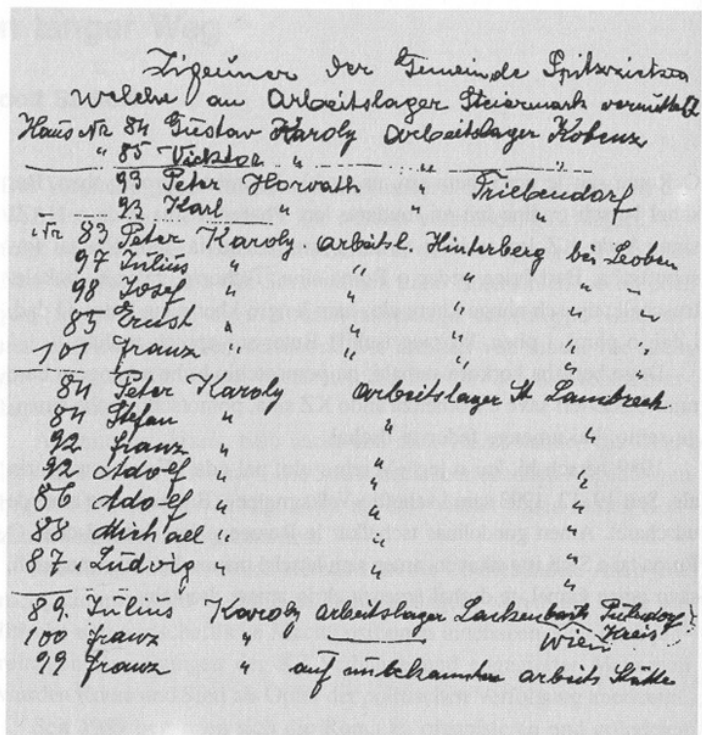
📷 A fénykép

„Adatlap a Halbturmból Lackenbachba szállított cigányok ingó és ingatlan vagyonáról „ 1942.07.02., Halbturm Városi Levéltár, Ausztria

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

C9 Munkatáborok

A deportálás rögtön az „Anschluss” – Ausztriának a Német Birodalomhoz csatolása – után, 1938-ban azonnal kezdetét vette. Több ezer osztrák romát és szintit fosztottak meg állampolgári jogaiktól és német koncentrációs táborokba hurcolták őket vagy kényszermunkára a gátak, autópályák, erőművek építése közelében lévő munkatáborokba. Ez a dokumentum felsorolja a burgenlandi Oláhciklénny / Spitzzicken / Hrvatski Cikljin községben élt 19 romát, és a táborokban, ahová elhurcolták őket.

💡 Tudtátok, hogy

... 1938-ban a legtöbb roma és szintit már nem volt munkanélküli? Új munkahelyet találtak, hisz a német hadi ipar munkahelyeket teremtett.

... többnyire a munkaképes férfi akat és nőket deportálása, gyermekeiket és idős hozzátartozóik ezreit hátra kellett hagyniuk? Róluk senki sem gondoskodott. Így a helyi hatóságoknak még több pénzt kellett a szegénység enyhítésére fordítaniuk, mint korábban.

✍ Feladatok

Az elmélet, miszerint a munkanélkülieket munkára kellene kényszeríteni, ma is gyakran elhangzik. Mit gondolsz erről? Mit vesz el észre a listán?

📷 A fénykép

A Burgenlandi Oláhciklénny / Spitzzicken / Hrvatski Cikljin községben élt, majd onnan deportált romák listája. Gerhard Baumgartner magángyűjteménye, Bécs, Ausztria.

https://www.romasintigenocide.eu/hu/c

1910

1951

1940

C10 „Cigány“ Táborok

A lackenbachi „cigány“ tábort különböző alsó-ausztriai kerületi tanácsok és a bécsi önkormányzat hozták létre. Időnként a táborban közel 2.000 ember élt szörnyű körülmények között; közülük 273 ember meghalt. A rabokat gyakran bérbe adták a helyi vállalatoknak kényszermunkára. Az összesen 4.000 fogvatartottból, 2.000-et Łódźba deportáltak 1941-ben. A többiek nagy részét 1943-ban Auschwitz-Birkenaubába vitték.

1910

1951

1940

💡 Tudtátok, hogy

... ez volt az egész Harmadik Birodalom legnagyobb a romák és szintik számára kialakított foglyotábor?

✎ Feladatokat

Hol volt a lakhelyetekhez legközelebbi roma és szinti tábor? Mi van ott ma, hogy emlékeztesse az embereket a történetekre?

📷 A fénykép

Fénykép egy, Lackenbachba deportált roma családokat őrző bécsi rendőről, 1940. november 23-án, a tábor megnyitásakor. Leopold Banny magángyűjteménye, Lackenbach, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/c>

D1 Koncentrációs Táborok

Az első csoport romát és szintit 1938-ban deportálták a koncentrációs táborokba, de a tömeges deportálások 1939-ben kezdődtek meg. Osztrák romák ezrei kerültek ekkor rabszolgamunkára Dachaubá, Buchenwaldba és Ravensbrückbe. Mivel a munkaképes kenyérkeresőket deportálták, családjaik a segélyektől függtek – emiatt a helyi hatóságok még több ember deportálását sürgették! A koncentrációs táborok rabjait az SS kategóriákra osztotta, a kategóriákat a ruhákra varrt szimbólumok jelezték. A romák és szintik általában fekete háromszöget kellett viselniük, amit egyébként az „antiszociális” rabok jelölésére használtak. Néhány táborban volt külön – barna háromszöggel jelzett – „cigány” kategória is.

💡 Tudtátok, hogy

... a Harmadik Birodalom szinte minden koncentrációs táborában voltak roma és szinti foglyok?

✎ Feladatok

A fotón az egyik fogoly azonosítószáma: 17093. Próbáld meg többet megtudni erről az emberről!

📷 A fénykép

Osztrák romák a dachau koncentrációs táborban, Friedrich Franz Bauer SS számára készített fényképén. Dachau Emlékhely Levéltára, Németország.

1910

1951

1938

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

D2 Haláltáborok

1941 decemberében tifuszbajrány tört ki a litzmannstadti gettó „cigány” táborában. Ebben a ma Łódźnak nevezett lengyel városban összesen 4.600 romát öltek meg, miközben gázautókkal Chełmno/Kulmhofba szállították őket. Tíz héttel Łódźba történt megérkezése után, már mind az 5.007 osztrák roma és szinti meghalt; 4.400-at közülük jeltelen tömegsírokba temettek a Chełmno körüli erdőkben, 150.000 zsidóval és több ezer szovjet hadifogollyal együtt.

1910

1951

1941-42

💡 Tudtátok, hogy

... amikor 1942 márciusában az aggodó rokonok és barátok érdeklődtek a deportáltak sorsa felől, és engedélyt kértek, hogy meglátogathassák őket Lengyelországban, a rendőrség azzal utasította el őket, hogy nem érvényes a látogatási joguk a Łódź-ba „áttelepített” emberek esetében?

... a „gázautók” voltak az elsők, amelyeket elmeógyógyintézetekben és menhelyeken élő betegek meggyilkolására használtak?

✍ Feladatok

Milyen létfeltételeket biztosítottak a gettókban élő embereknek? Milyen következményei voltak az ilyen életkörülményeknek?

📷 A fénykép

Egy Magirus-Deutz típusú „gázautó”, mellyel 1941-ben és 1942-ben a litzmannstadti „cigány” táborból a chełmno-i / kulmhofi haláltáborba vezető úton osztrák romákat gyilkoltak. Yad Vashem Archívum, dok. szám. 1264/2, Jeruzsálem, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

D3 Auschwitz-Birkenau

1942. december 16-án Heinrich Himmler elrendelte, hogy minden „cigányt”, aki még mindig a Német Birodalomban él, Auschwitzba kell deportálni. Ez a rendelet jelentette a „cigányok” kiirtásának végső fázisát. A német, osztrák és cseh romák és szintik, tömeges deportálása Auschwitz-Birkenauban 1943 áprilisában kezdődött. Több, mint 20.000 romát és szintit zsúfoltak be 32 fabarokba, a „cigány családi táborba”, Auschwitzban. 1944 júliusára közel 70 százalékuk halott volt. Azokat, akik még mindig képesek voltak dolgozni, más koncentrációs táborokba szállították. A megmaradt 2.879 foglyot 1944 augusztus 2-án éjszaka elgázosították.

💡 Tudtátok, hogy

... a „cigány” táborban fogvatartott rabok lázadást szerveztek? 1944 májusában, amikor néhányukat elgázosításra kiválasztották, a romák és szintik botokkal és kövekkel kikergették az SS-őröket a „cigány” barakkból.

✍ Feladatotok

Van egy nyilvántartás, amely felsorolja az Auschwitzban meggyilkolt romák és szintik nevét. Nézd meg az auschwitz emlékhely honlapját és tudj meg többet!

📷 A fénykép

Egy barakk belülről; a ruhákat éjszaka kiterítették, hogy a kép közepén lévő tűzhelynél megszáradjanak. Ez az egyetlen ismert fénykép az auschwitz-birkenauai „cigány” táborról. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország.

1910

1951

1943-44

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

D4 Árvák

1944 májusában Mulfi ngenből, az apácák által működtetett Szent József árvaházból 35 roma és szinti árvát deportáltak Auschwitz-Birkenaubába. Az egyház nem tiltakozott a gyermekek deportálása ellen, nem próbálta megmenteni őket. Néhány gyermeket kísérletekhez használtak fel az SS-orvosok Auschwitzban. A 35 gyerekből csak három élte túl a háborút.

1910

1951

1944

💡 Tudtátok, hogy

... sok „cigányok” közé sorolt roma és szinti árvát és nevelt gyermeket elválasztottak nevelőszüleikről és koncentrációs táborokba küldték őket?

... a legtöbb ilyen gyerek nem tudta, hogy ő „cigány”, vagy, hogy maga a szó mit is jelent?

✍ Feladatok

Ezekről a lányokról látható egy film is az interneten. Egyikük Amalie Schaich. Látogasd meg www.romasinti.eu honlapot és tudj meg többet róla!

📷 A fénykép

Német gyerekek a mulfi ngeni árvaházban, Németországban, a Szent József rend nővéreinek gondozásában. Német Szinti és Roma Dokumentációs Központ, Heidelberg, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

D5 Orvosi Kísérletek

Erna Lauenburger fiatal szinti nő volt, aki Berlinben nevelkedett és Magdenburgba költözött, ahol családot alapított. 1943-ban, Ernát és két lányát Auschwitz-Birkenauba deportálták, ahol Erna az SS orvos, Josef Mengele által végzett orvosi kísérletek áldozata lett. Egy méreginjekcióval ölték meg. Lányai is Auschwitzban haltak meg. Férje, Otto Schmidt, a buchenwaldi koncentrációs táborban halt meg. Erna Lauenburger volt az ihletője Alex Wedding „Ede és Unku” című gyerekkönyvének, amelyben egy berlini fiú összebarátkozik egy szinti lánnyal. Az „Ede és Unku” a két világháború közötti időszakban egyike volt a legnépszerűbb gyerekkönyveknek Németországban. Film is készült belőle. 2011-ben Berlinben elneveztek egy utcát Ede és Unku utcának.

💡 Tudtátok, hogy

... több ezer fogoly – romák és szintik, zsidók és idegenek, sokan közülük gyerekek – halt meg a koncentrációs táborokban, SS-orvosok kísérletei következtében?

... akik túléltek a kísérleteket, maradandó károsodásokat szenvedtek?

✎ Feladatokat

Az orvosok soha nem végezhetnek a betegekkel beleegyezésük és tudomásuk nélkül kísérleteket. Mit gondolsz, az orvosok miért hagyták figyelmen kívül ezt a szabályt?

📷 A fénykép

Alex Wedding „Ede és Unku” című könyvének borítója, melyet John Heartfi eld. tervezett Erna Lauenburger és barátja, Ede fotója alapján. Malik Kiadó, Berlin, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

1910

1951

1931-43

D6 Kitelepítés

1942-ben a nyolcéves Anuta Branzant és családját erőszakkal elköltöztették – 30.000 más román romával és szintivel együtt – Bukarestből Transznyisztriába, az ukrán határhoz. A táborok főként primitív kunyhókból álltak, és sok deportáltaknak kellett aludnia a mezőkön vagy az istállókban. Anuta túlélte a két éven át tartó éhezést és kényszermunkát. A deportáltak több mint fele azonban nem.

💡 Tudtátok, hogy

... Romániában él az Európai Unió legnagyobb roma népessége, a becslések szerint 1,8-2,5 millió ember?

... körülbelül a fele azoknak, akiket romaként kezelnek, nem tekinti magát romának, de azoknak a felét, akik ténylegesen romák, gyakran nem azonosítják őket ekként?

✍ Feladatok

Válasszatok ki egy pillanatot Anuta Branzan életéből (az áttelepítés előtt, a táborban vagy a felszabadulás után), és írjatok egy levelet, amit talán ő írt volna egy barátjának

📷 A fénykép

Anuta Branzan (jobbról a második) és nővérei 1942-ben. Egyik nagynénje készítette a fényképet, néhány nappal a deportálásuk előtt, hogy legyen egy emléke az unokahúgairól. Magántulajdon Michelle Kelso, Ann Arbor, Michigan, Egyesült Államok.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

1910

1951

1942

D7 Halálmenetek

A komáromi tábor volt a németországi koncentrációs táborokba, kényszermunkára deportálandó magyarországi romák központi gyűjtőhelye 1944-ben. A romákat először a megyei "cigány" táborokba vitték, majd sokuknak több száz kilométert kellett gyalogolni a Csillagerődbe, Komáromba. Ott, a munkaképes férfi akat és nőket besorolták a Németországba induló menetekbe. Sokan közülük még Komáromban éhen haltak. Mások a Német Birodalom felé tartó halálmenetek során haltak meg. Az erődben fogvatartott 10.000 ember közül csak mindegy 4.000-en éltek túl a háborút.

1974

2015

2006

💡 Tudtátok, hogy

... még ma is nagyon keveset tudunk a komáromi táborról, és annak áldozatairól?

... a második világháború utolsó hónapjaiban, ahogy a front közelebb és közelebb került, sok koncentrációs táborból küldtek „halálmenetben” rabokat más táborokba?

✎ Feladatokat

Mi volt a célja a „halálmenetek”-nek? Tudd meg, hogy indultak-e „halálmenetek” a környékedről, és ha igen, hova!

📷 A fénykép

A fénykép 2006-ban készült a Csillagerőd díszterén, Komáromban. A háttérben láthatóak a tömlőcök bejáratai, ahová a deportált romákat bezárták. Szita Szabolcs magángyűjteménye, Budapest, Magyarország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

D8 A Túszok Lelövése

1941-ben Szerbiában a Macsva régió térségében élő romákat számos zsidóval együtt túszul ejtették, és elvitték őket a Šabac/Szabács melletti koncentrációs táborba, ahol mind a 2.100 embert lelőtték a német Wehrmacht kivégzőosztagai.

1910

1951

1941

💡 Tudtátok, hogy

... a német hadsereg száz civil embert végzett ki minden egyes német katonáért, akit partizánok ölték meg a Balkánon? Néhány nappal a szabácsi mészárlás előtt 21 német katonát ölték meg a harcokban jugoszláv partizánok.

... több tízezer romát és szintit gyilkoltak meg SS osztagok és a fasiszta milíciák Oroszországban és Ukrajnában, 1941 és 1945 között?

✎ Feladatokat

A képen látható egy tanú, aki végignézte a kivégzést. Vajon mit mondhatott a történetekről egy barátjának aznap este?

📷 A fénykép

Zsidó és roma túszokat vezetnek Szabácsra, hogy német katonák kivégezzék őket. Yad Vashem Levéltár, Jeruzsálem, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

D9 Anna Maria "Settela" Steinbach

Settela Steinbach egyike volt annak az 574 romának és szintinek, akiket 1944-ben letartóztattak és a westerborki táborba vittek. A haját levágták, fejét egy, kendőként szolgáló, lepedőből tépett ronggyal fedte le. 1944. március 19-én Settela egy Auschwitzba tartó tehervonatra került. Mikor a vagon ajtaja bezárult, Rudolf Breslauer, egy zsidó fogoly – a táborparancsnok utasítására – lefi Imezte a jelenetet. Ezen jól látható, amint Settela a vagonból vet még egy utolsó pillantást. Settelát néhány hónapon belül az édesanyjával, két fiú- és két lánytestvérével, nagynénjével, két unokaöccsével és unokahúgával együtt megölték. A népes Steinbach családból csak az édesapja élte túl a népiertást.

1910

1951

1944

💡 Tudtátok, hogy

... évtizedeken át mindenki úgy vélte, a fényképen egy fiatal zsidó lány látható? A „Lány a fejkendőben” a zsidók a német megszállás alatti szenvedésének szimbólumává vált?

... a valódi kilétét csak 1994-ben felfedezte fel egy holland újságíró, Aad Wagenaar?

✎ Feladatokat

Tudj meg többet Settelaról, látogasd meg a www.romasinti.eu!

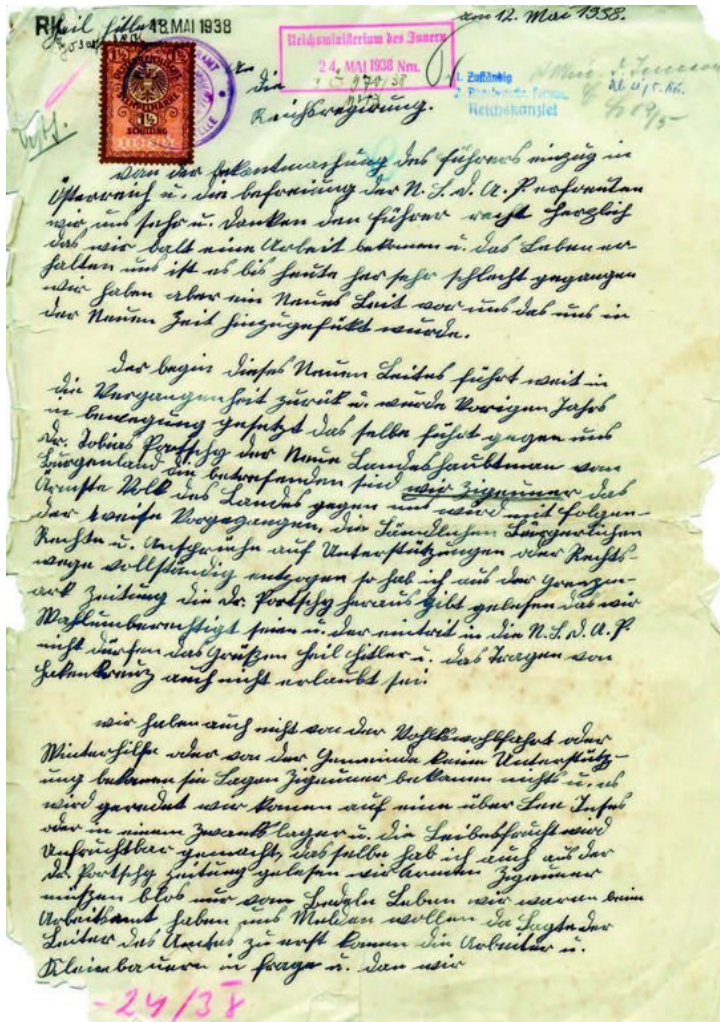
📷 A fénykép

A Westerborki Emlékhely Levéltára, Hollandia.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/d>

E1 Tiltakozó levél

1938. május 12-én a burgenlandi Redlschlag faluból hét roma írt levelet a „Német Birodalmi Kormányknak”, amelyben a hátrányos megkülönböztetésük ellen tiltakoztak. Leírták, hogy a Tobias Portschy náci tartományi elnök által bevezetett diszkriminációs lépések, például a választójog elvesztése, a roma gyermekek iskolába járásának megtiltása és a munkanélküli segélyek megtagadása, minden jogalap nélkül történtek.

💡 Tudtátok, hogy

...hogy a tiltakozó levél hét aláírója közül hatot néhány napon belül letartóztatott a Gestapo, és életükkel fizettek tiltakozásukért? Az aláírók közül valószínűleg csak egynek sikerült időben a szomszédos Magyarországra menekülnie.

✍ Feladatokat

Keressetek példákat nyilvános tiltakozásokra a közelmúltból és korábról, ha lehetséges, a saját országotokban. Milyen hátrányokkal szembesülhet egy nyilvános tiltakozó levél aláírója?

📷 A fénykép

A redlschlagi romák regionális hatóságok általi megkülönböztetésükről szóló, a berlini birodalmi kormányhoz intézett panaszlevele 1938 májusában. Az Osztrák Ellenállás Dokumentumarchívuma DÖW 12.543.

<https://romasintigenocide.eu/hu/e>

1910

1951

1938

E2 Politikai beavatkozás

1942. december 16-án Heinrich Himmler SS birodalmi vezető elrendelte a Német Birodalomban élő összes szinti és roma auschwitzi koncentrációs- és megsemmisítő táborba történő deportálását. 1943. április 5-én a hamis papírokkal bujkáló Oskar Wilhelm Rose életét kockáztatva kért találkozót Michael Faulhaber müncheni bíborostól. Kísérlete, hogy rávegye a bíborost arra, hogy lépjen fel a többségében katolikus szinti és roma lakosság deportálása ellen, sikertelen volt. A bíboros a következőt jegyezte fel naplójába: „Egy Adler nevű cigány, katolikus, a titkárságon – A birodalom területén lévő 14 000 cigányt táborba gyűjtik és sterilizálják, az egyház lépjen közbe. Határozottan találkozni akar velem. – Nem, nem ígérhetek segítséget.”

💡 Tudtátok, hogy

...hogyan Jehova Tanúi voltak az egyetlen vallási közösség, amely határozottan kiállt a nemzetiszocialisták ellen, és hogy sok tagjukat ezért végezték ki?

✍ Feladatokat

Kutassátok ki, hogy hogyan reagáltak a különböző vallási közösségek a zsidók, a szintik és romák, a politikai ellenfelek, a fogyatékkal élők és más üldözött csoportok nemzetiszocialista üldözésére.

📷 A fénykép

Oskar Wilhelm Rose (1902-1978) Német Szinti és Roma Dokumentációs és Kultúrközpont, Heidelberg.

1910

1951

1942-43

<https://romasintigenocide.eu/hu/e>

E3 Menekülés

1941-ben a tizenöt éves roma Johann Baranyait alsó-ausztriai munkahelyéről az úgynevezett „Lackenbachi cigánytáborba” deportálták. Ezután kényszermunkát kellett végeznie útépítéseken. 1943-ban egy barátjával a közeli határon át menekült Magyarországra. Papírok nélkül, titokban tért vissza a Német Birodalomba. Németországban a mezőgazdaságban, majd egy pékségben talált munkát. Hogy elkerülje a letartóztatást, 1944-ben önként jelentkezett a német Wehrmacht páncélosaihoz. Miután súlyosan megsebesült a fronton, végül a szovjetek fogságába esett. 1945-ben, 19 évesen megszökött a katonai kórházból, és így kerülte el az Oroszországba való deportálást.

💡 Tudtátok, hogy

...hogyan 1939 és 1945 között sok embert csak azért deportáltak koncentrációs táborokba, mert a két világháború közötti időszakban a rendőrség vagy a helyi közigazgatás úgynevezett „cigány család” tagjaként tartotta nyilván őket? Sok esetben egy másik tartományba való költözés mentette meg őket az üldöztetéstől, mivel ott nem „cigányként” voltak nyilvántartva.

✍ Feladatok

Gondoljátok át, hogyan lehet túlélni a szülők vagy rokonok segítségével és személyazonossági okmányok nélkül.

📷 A fénykép

Baranyai Johann 18 éves korában a német Wehrmacht katonájaként. d/ROM/a Különleges sorozat 03/15 Roma Szolgálat, A-7503 Kleinbachselten, Gartenstraße 3

<https://romasintigenocide.eu/hu/e>

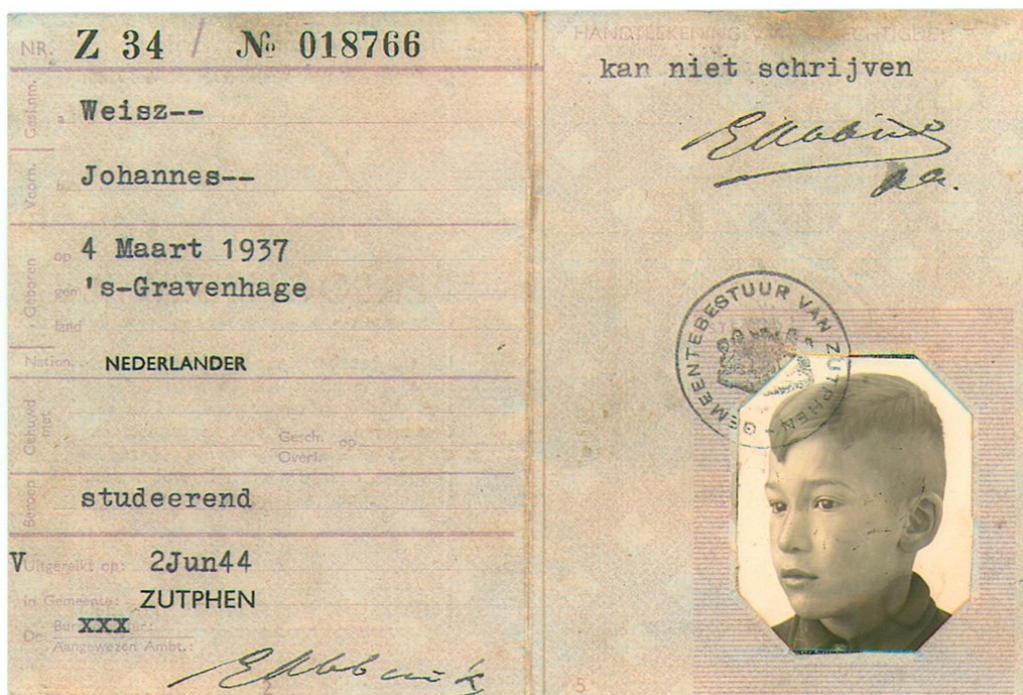
1910

1951

1941-45

E4 Rejtőzködve

1944 májusában, Hollandiában a nemzetiszocialisták razziákat rendeztek, hogy valamennyi „cigányt” összegyűjtsék és koncentrációs táborokba szállítsák őket. Johannes Weisz, akit Zoni-ként ismertek, csak hét éves volt, amikor egész családját elveszítette. Ő nem volt otthon, amikor a házukban razsiáztak, de később elfogták és a vasútállomásra vitték, hogy őt is deportálják. De egy kedves rendőr – aki valószínűleg tagja volt az ellenállásnak – az utolsó pillanatban segített neki megszökni, és ő elbújt. Rokonok és barátok segítettek neki a túlélésben. A háború után Zoni kertészetet tanult, és Európa egyik legjelentősebb virágárusa lett. Vezéralakjává vált az európai romák és szintik egyenlő jogaiért folytatott küzdelemnek.

1910

1951

1944

💡 Tudtátok, hogy

... 2011. január 27-én, Zoni Weisz volt az első szintik, akit meghívtak a német Bundestagba, hogy az európai szintik és roma népiértársról beszéljen?

✍ Feladatok

Mit mond a dokumentum Zoni Weiszról? Tudjon meg többet róla és a társadalmi elkötelezettségéről a www.romasinti.eu weboldaltól

📷 A fénykép

Johannes (Zoni) Weisz személyigazolványa iskolás korából, amit egy hónappal azután adtak ki, hogy szüleit és testvéreit deportálták. Német Szintik és Romák Központi Tanácsa, Heidelberg, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/e>

E5 Háborús Hős

Alekszandr Baurov orosz roma volt, aki egy művészekből, zenészekből és énekesekből álló, jól ismert családból származott. Gitározott egy együttesben, de elektromechanikus kommunikációt is tanult Leningrádban. A második világháborúban a Vörös Hadsereg kommunikációs támogatásának irányítójává nevezték ki és később ő lett 1. Légiforgalmi Hadosztálynak parancsnoka. A háború után, már kitüntetésekkel dekorált hősként, csatlakozott a szovjet mérnöki hadtesthez, amely megépítette és elindította az első szovjet űrhajót.

1940

1981

1960-70

💡 Tudtátok, hogy

... Oroszországnak nagy roma népessége volt és az első roma színház, a Teatr Romén Moszkvában alakult 1931-ben?

... 1920 és 1930 között orosz romák saját, több száz tagból álló termelőszövetkezetet alapítottak Dél-Oroszországban?

✍ Feladatok

Keressetek más befolyásos vagy híres roma és szinti családból származó személyeket!

📷 A fénykép

Alekszandr Baurov az 1960-as években. Nyikolaj Bessonov magántulajdona, Moszkva, Oroszország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/e>

E6 Partizán

1942, Josef Seryneket a feleségével és a gyerekeivel együtt deportálták a Lety u Písku-i "cigány" táborba. 1943-ban felesége halálát követően megszökött, és csatlakozott a partizánokhoz. Sikerült létrehoznia egy Čapajev nevű ellenálló csoportot, amely főleg szökött orosz hadifoglyokból állt. Josef Serynek – ismertebb nevén a Fekete Partizán – országa legelismertebb ellenállóinak egyike lett. 1974-ben halt meg.

1910

1951

1942-45

💡 Tudtátok, hogy

... sok roma és szinti vett részt aktívan az ellenállásban? Sokukat kitüntették az első világháborúban tanúsított bátorságuk miatt, így jól tudták, hogyan kell harcolni.

... a második világháború alatt, sok roma nő harcolt katonaként és partizánként?

✎ Feladatok

Mi a különbség a partizán és a katona között? Voltak harcoló partizánok az országokban a második világháború során, vagy később? Ki ellen küzdöttek?

📷 A fénykép

Háború utáni fénykép Josef Serynekről (balról a másí). A Roma Kultúra Múzeuma, Brno, Csehország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/e>

E7 Ellenállók

Amikor 1939-ben kitört a háború, Josef Horvath számos osztrák állampolgárral dolgozott együtt egy németországi repülőtéren. 1940-ben hívták be a brémai Wehrmachtba. Amikor a burgenlandi szabadságán rájött, hogy családját deportálták, Franciaországba dezertált, és végül csatlakozott a francia idegenlégióhoz. 1945-ben a harcoló francia csapatok katonájaként tért vissza Ausztriába. Josef Horvath az egyetlen eddig ismert roma, aki fegyverrel a kezében harcolt aktívan Ausztria felszabadításáért a szövetségesek oldalán.

💡 Tudtátok, hogy

... hogy a disszidenseket gyakran gyanúsítják azzal, hogy kémek, akiknek az ellenséges csapatokba kell beépülniük?

...hogy a dezertőröket sok évtizeden át nem ellenállóként és nem a nemzetiszocialista üldöztetés áldozataként ismerték el?

✍ Feladatokat

Kutassatok más olyan emberek után, akik a szövetségesek oldalán harcoltak hazájuk felszabadításáért. Mutasd be egy személy történetét és azokat az okokat, amelyek miatt így cselekedett.

📷 A fénykép

Josef Horvath nyugdíjasként Bécsben. A fénykép magántulajdonban van. Johann Balogh: Althodis/Stari Hodas, Eisenstadt 1992.

<https://romasintigenocide.eu/hu/e>

1910

1951

1939-45

E8 Megmentők

György de Rohonczy báró és földbirtokos sok roma megmentője lett a lackenbachi táborban. 1921-ig az oberpullendorfi járási közigazgatásban volt főhivatalnok. Meggyőződéses monarchista volt, a köztársaság 1919-es kikiáltása után lemondott a szolgálatról, és saját birtokát vezette. A „Lackenbachi cigánytábor” 1940-es megnyitása után számos roma családot és gyermekeiket hívta be munkaszolgálatra a birtokaira, megfelelő ételmet és szállást biztosítva számukra, így megmentve az életüket. Legalább 50, a birtokain mezőgazdasági munkásként foglalkoztatott roma tudott a határon át Magyarországra menekülni. A náci hatóságok soha nem vonták felelősségre Rohonczyt a romáknak nyújtott segítségéért. Tetteivel példát mutatott a többi földbirtokosnak, akik szintén számos romát hívtak magukhoz a táborból, és így meg tudták menteni őket.

1910

1951

1940

💡 Tudtátok, hogy

... hogy 1945 után az üldözöttek sok megmentőjét kiközösítette a lakosság többi része? Sokan közülük ezért évtizedeken keresztül eltitkolták az életük kockáztatásával végrehajtott segítségnyújtási- és mentési műveleteket.

✍ Feladatok

Keressetek további embereket az országokban, akik segítettek a náci korszakban az üldözött embereknek. Hogyan emlékeznek ma rájuk? Vannak más menekültcsoportok is az országokban, akiket befogadtak?

📷 A fénykép

György de Rohonczy báró. Gerhard Baumgartner magántulajdona

<https://romasintigenocide.eu/hu/e>

F1 Megsebzett Lelkek: Ceija Stojka

“Amikor kiszabadultunk, betegek voltunk, teljesen betegek! Megsebesült a szívünk; az elménk, a lelkünk beteg volt... Az összes ilyen embert kezelni kellett volna. Nem kellett volna gyereket vállalniuk, öt, hat évig. Akik ott voltak, amíg nem nyerték teljesen vissza az egészségüket, képtelenek voltak nevetni, nem tudtak a világra másként nézni, mint borzalmak színhelyére... És a félelem, az állandó félelem. A gyerekek a félelemben nőttek fel. Ők még mindig hátra fordulnak, ha az utcán sétálnak. Érted? Nézik, ki követi őket. Csak az fordul hátra, aki fél! Valaki, aki betegen hagyja el a tábor, akinek a feje fáj, és a lelke vérzik egy apáért, egy nővérért, egy fiúvérért, aki soha nem hagyta el a tábor, csak olyan gyereke lehet, akinek szintén sebzett a lelke. Világra jönnek, látod, hogy édesek és gyönyörűek. Felneveled őket, gondozod őket, megcsókolod őket, és szereted őket. Felnőnek. De a félelem, ami benned volt, átáramlik a gyerekekbe az anyatejjel. “

💡 Tudtátok, hogy

... Ceija Stojka könyve „Wir leben im Verborgenen „, 1988-ban jelent meg, egyike az első könyveknek, amelyek egy túlélő szemszögéből mondják el a romák és szintik holokauszt alatti tragikus sorsát?

✍ Feladatotok

Válasszátok ki azt a mondatot Ceija Stojka szövegéből, ami leginkább megragadott benneteket. Beszéljétek meg kis csoportokban!

📷 A fénykép

Ceija Stojka (1933-2013), auschwitzi túlélő, lányával Silvia-val 1953-ban. Osztrák Romák Dokumentációs Központja, Bécs, Ausztria.

1920

1961

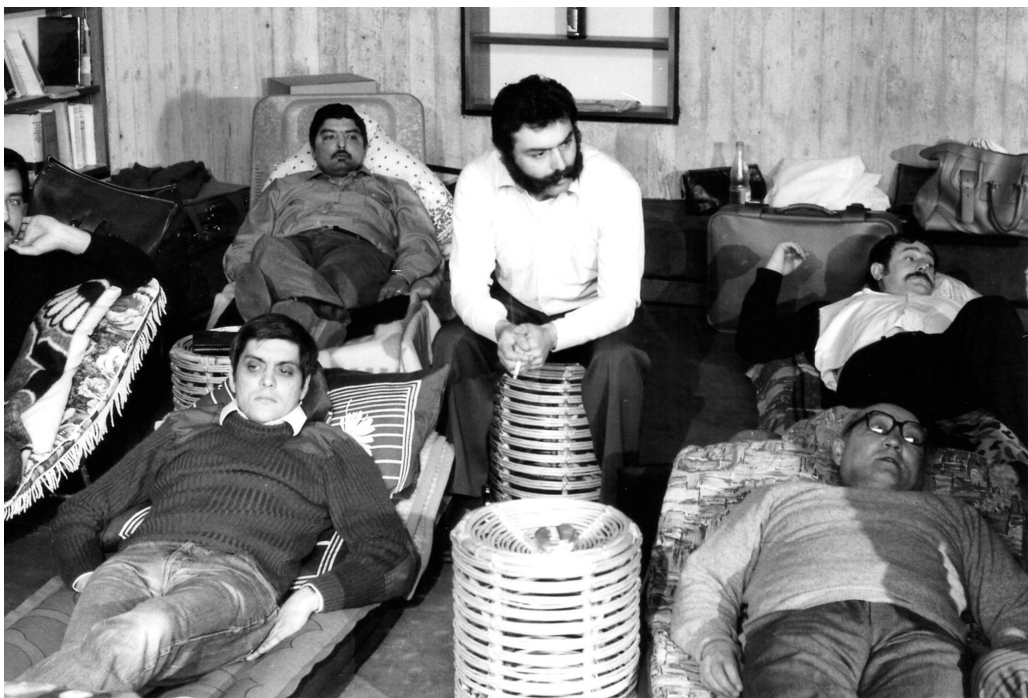
1953

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/f>

F2 Megtagadott elismerés

1980-ban a Német Szintik Szövetsége és a Veszélyeztetett Népek Társasága azt kérte, hogy hozzák nyilvánosságra a Szövetségi Levéltárban lévő, a nemzetiszocializmus idején a szintikről és romákról összeállított aktákat és iratokat. A kisebbség nyilvános rehabilitálását követelték. 1980. április 4-én tizenegy szinti kezdett emiatt éhségstrájkba az egykori dachau koncentrációs tábor területén. Nyolc nap elteltével a bajor belügyminiszter megígérte, hogy kivizsgálja az akták hollétét. Az éhségstrájk hatására Helmut Schmidt akkori szövetségi kancellár 1982-ben fogadta az újonnan alapított Német Szintik és Romák Központi Tanácsának küldöttségét. Nyilatkozatában Schmidt első ízben ismerte el a Német Szövetségi Köztársaságot nemzetközi jogilag felelősnek az 500 000 szinti és roma népirtásáért.

1960

2001

1980-82

💡 Tudtátok, hogy

... hogy a német romák és szintik elleni rasszista megkülönböztetés a második világháború befejezése után még majdnem négy évtizedig folytatódott a nácik által létrehozott akták felhasználásával gyakran ugyanazon tisztviselők által?

✍ Feladatok

Tudjátok meg, hogy mely vallási-, nyelvi- és etnikai kisebbségeket ismerik el az országokban, és melyeket nem. Honnan lehet megállapítani, hogy valaki kisebbséghez tartozik-e vagy sem?

📷 A fénykép

Az éhségstrájk résztvevői a dachau koncentrációs tábor emlékművénél 1980-ban. Német Szintik és Romák Központi Tanácsa, Heidelberg.

<https://romasintigenocide.eu/hu/f>

F3 Nincs Kártérítés

A legtöbb roma és szinti soha nem kapott kártérítést azért, amit elvesztett, legfőképpen nem a házaikért. A legtöbb romatelepe a 19. században közös földekre épült és kevés roma tudta, hogy a házakat regisztrálni kellene. A háború után, a legtöbb túlélőnek nem voltak dokumentumai, amelyek bizonyították volna, hogy valaha is birtokoltak egy házat, vagy akár, hogy az a ház valaha is létezett.

1910

1951

1928-38

💡 Tudtátok, hogy

... több száz roma telepet szándékosan pusztítottak el a helyi hatóságok a második világháború alatt?

... romák csak 50 évvel a háború után kapták meg az első kárpótlási kifizetéseket az őket ért veszteségeikért?

✎ Feladatok

Emberek ma is elveszítik minden vagyonukat és dokumentumaikat a háborúban. Milyen következményekkel jár ez rájuk nézve, és mit tudnak tenni?

📷 A fénykép

Rendőrségi fénykép Unterschützen cigánytelepéről, Burgenlandban, Ausztriában, az 1920-as években. Burgenlandi Tartományi Levéltár, Eisenstadt, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/f>

F4 Evakuovaná: Sofia Taikon

Sofia Taikon egy lengyel roma nő volt, akit 1943-ban családjával együtt Auschwitzba deportáltak. 1944 nyarán, más foglyokkal együtt, átkerültek Ravensbrückbe. 1945-ben, a háború utolsó hónapjaiban, a svéd Vöröskereszt, gróf Folke Bernadotte elnöksége idején, evakuációs programot indított a német koncentrációs táborokban lévő skandinávokért. Vöröskereszt-jelzéssel ellátott fehér buszokkal vittek körülbelül 15.000 – különböző nemzetiségű – foglyot biztonságos helyre. Sofia Taikon egy volt közülük. A háború után ő lett a svéd romák egyik legtekintélyesebb képviselője. 2005-ben halt meg.

💡 Tudtátok, hogy

... egy vöröskeresztes konvojt tévedésből lebombáztak a szövetségesek, megölve a legtöbb, éppen akkor a koncentrációs táborból szabadult embert?

... Sofia élettörténete megjelent képregény formában is?

✍ Feladatok

Mi lehetett az oka, hogy a nemzetiszocialistáknak 1945 tavaszán arra kényszerültek, hogy szabadon engedjék a koncentrációs táborok foglyait? A Z4515 szám volt Sofia Taikon karjára tetoválva. Próbáld meg kitalálni, hol kapta ezt a számot, és az mit jelent!

📷 A fénykép

Sofia Taikon fi atal nőként Svédországban. Living History Forum Gyűjtemény, Stockholm, Svédország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/f>

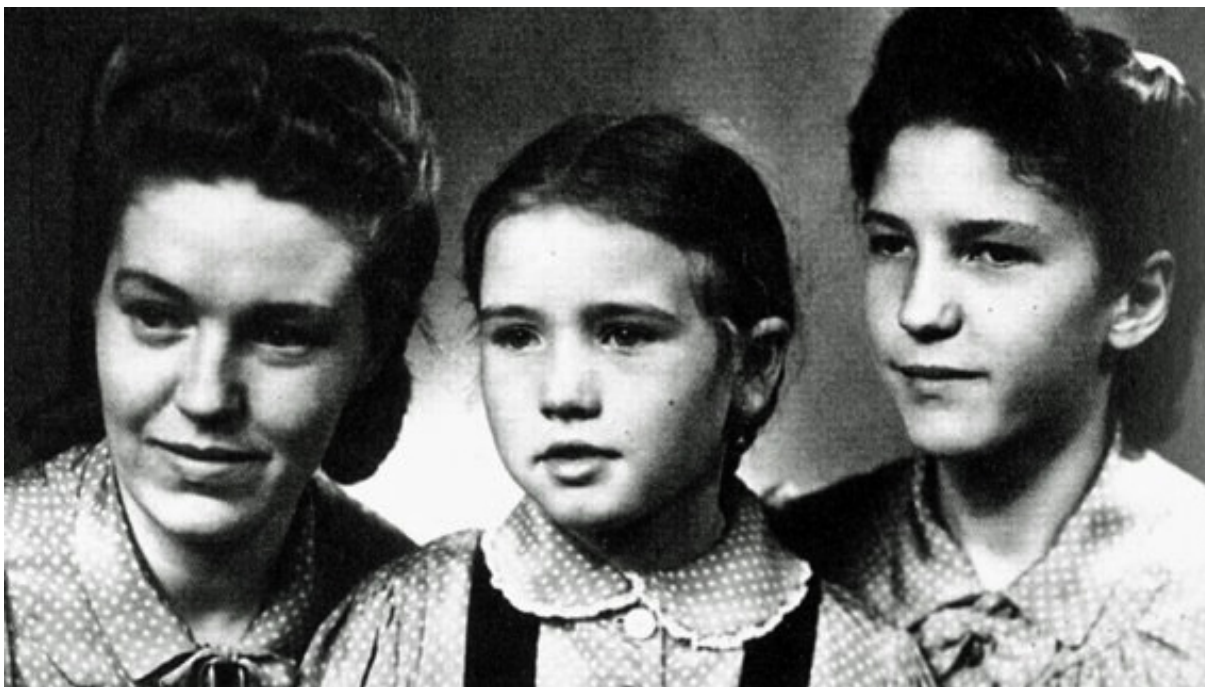
1940

1981

1955-63

F5 Felszabadított Else Schmidt

A németországi Hamburgból származó Else Schmidt Emil Matula és felesége nevelt gyermeke volt. 1943-ban, nyolc éves korában, Else-t Auschwitzba deportálták más romákkal és szintikkel együtt. Egy fiatal, Wanda nevű nő segítette a magányos gyermeknek túlélni a koncentrációs táborban, míg a nevelőapja szüntelenül petíciókat nyújtott be a hatóságokhoz, hogy engedjék el a lányát. 1944-ben sikerrel járt és Else-t Auschwitzból Ravensbrückbe vitték, majd kiengedték az ő felügyelete alá.

1910

1951

1943

💡 Tudtátok, hogy

... Else Schmidt történetéből illusztrált gyermekkönyvet készítettek Michail Krausnick és Lukas Ruegenberg szerzőpáros?

... a helyi hatóságok rendelkeztek bizonyos hatáskörökkel, hogy megakadályozzák a romák és szintik deportálását?

✍ Feladatok

Próbálgatok többet megtudni Else Schmidt sorsáról, és arról is, hogy voltak-e más esetek, amikor a gyermekek erőszakkal elválasztották szüleiktől, egy másik országba deportálva őket. Mit tudtok arról, hogyan lehet ma megakadályozni, hogy kitoloncoljanak embereket az országokból?

📷 A fénykép

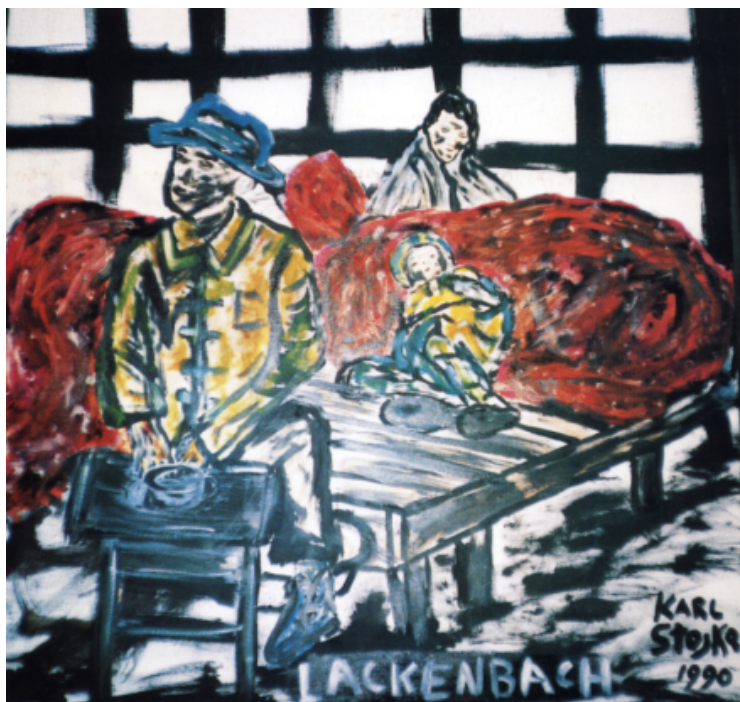
Else Schmidt két idősebb mostohanővérével, 1943-ban. Német Szintik és Romák Központi Tanácsa, Heidelberg, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/f>

F6 Roma Jogi Aktivista: Karl Stojka

A második világháború után, Karl Stojka sikeres üzletember lett Ausztriában. Szabadidejében elkezdte megörökíteni az auschwitzi, buchenwaldi és fl ossenbürgi koncentrációs táborokban szerzett tapasztalatait. Aktív tagja lett a roma mozgalmak, az európai romák jogaiért folytatott harcnak. A hivatalos etnikai csoportként való elismerésért küzdött, valamint azért, hogy a roma és szinti túlélők kártérítésében részesüljenek mindazért a sok szenvedésért, amit a holokauszt alatt át kellett élniük.

1950

1991

1990

💡 Tudtátok, hogy

... a hosszú évek elkötelezett munkájának elismeréseként, II. János Pál pápa audiencián fogadta, és „a roma nép nagykövetének” nevezte Karl Stojkát?

✍ Feladatok

A művészet az egyike a sokféle megemlékezésnek. Keressetek más művészeket, akiknek a művei a holokausztban elpusztultaknak, a szenvedőknek állítanak emléket. Válasszatok ki egyet közülük, és indokoljátok meg választásotokat! Létezik roma vagy szinti szervezet az országokban? Mivel foglalkozik?

📷 A fénykép

Jelenet a burgenlandi lackenbachi táborból – Karl Stojka festette 1990-ben. Az olajfestmény ma magántulajdonban van. Osztrák Roma Dokumentációs Központ, Bécs, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/f>

F8 Auschwitzi Megemlékezés

1944. augusztus 2-án éjszaka a "cigány" tábor maradék 2.897 roma és szinti foglyát Auschwitz-Birkenauban meggyilkolták a gázkamrákban az SS őrök. A tragikus eseményre való emlékezése vált a háború utáni európai roma kultúra egyik legfontosabb nyilvános szertartásává. Minden évben, egész Európából szintik és romák gyűlnek össze az egykori "cigány" tábor helyén.

1974

2015

2011

💡 Tudtátok, hogy

... a második világháború után a roma és szinti népirtásról évtizedekig nem volt semmilyen megemlékezés? Egészen 1982-ig nem volt, akkor avattak elsőként Dachauban emléktáblát a koncentrációs táborok roma és szinti áldozatai emlékére.

✍ Feladatokat

Van a holokauszt-megemlékezésnek külön emléknapja az országokban? Mutassatok be egy szinti és roma népirtás-emlékhelyet. Van ilyen a környéketeken?

📷 A fénykép

Megemlékezés Auschwitz-Birkenau koncentrációs táborban 2011. augusztus 2-án. Osztrák Romák Dokumentációs Központja, Bécs, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/f>

F9 Nemzetközi Megemlékezés

A nemzetiszocialista rezsim által meggyilkolt európai szintik és romák emlékművét 2012. októberében avatták fel Berlinben. A tó körüli hegygerincen az olasz roma, Santino Spinelli verse olvasható: "Beesett arc / kihunyt szemek/ hideg ajkak / csend / egy megszakadt szív / lélegzet nélkül / szavak nélkül / könnyek nélkül ". Az emlékmű közelében található a német Bundestag meggyilkolt tagjainak és a holokauszt áldozatává vált európai zsidóságnak az emlékműve is.

1974

2015

2012

💡 Tudtátok, hogy

... egy szál friss virág kerül az emlékmű közepén lévő háromszögbe minden nap?

... a népiptás emléke 1945 után az egyik legfontosabb eleme lett az európai romák és szintik identitásának?

✍ Feladatok

A megnyitó beszédében Zoni Weis, a romák és szintik képviselőjében azt mondta: az emlékmű nem a vége, hanem a kezdete annak, hogy a szintik és romák sorsára fokozottabb figyelmet fordítsanak. Mit gondoltok, mit jelent ez?

📷 A fénykép

Fényképész: Marko Priske. A Meggyilkolt Európai Zsidók Emlékezetéért Alapítvány, Berlin, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/f>

G1 Crest

Az első világháború során, az Elzász-Lotaringiában élő "cigány" családokat egy Crest nevű, délkelet-franciaországi falu kolostorába internálták. Százhatvan férfit, nőt és gyermeket tartottak itt fogva négy évig. Közülük tízen ott haltak meg.

💡 Tudtátok, hogy

... az első világháború alatt egész Európában sok civilt zárt táborokban saját kormányuk, mert biztonsági kockázatnak ítélték őket?

✍ Feladatok

Milyen törvényekkel védi országok a polgárokat a törvénytelen letartóztatástól? Milyen szervezetek nyújtanak segítséget jogellenesen letartóztatott személyek számára, és hogyan működnek ezek?

📷 A fénykép

Egy lotaringiai roma család a cresti internáló táborban, ahol négy évig tartották őket fogva. Emmanuel Filhol gyűjteménye, Bordeaux, Franciaország. Az európai romák és szintik sorsa a holokauszt idején www.romasintigenocide.eu.

1910

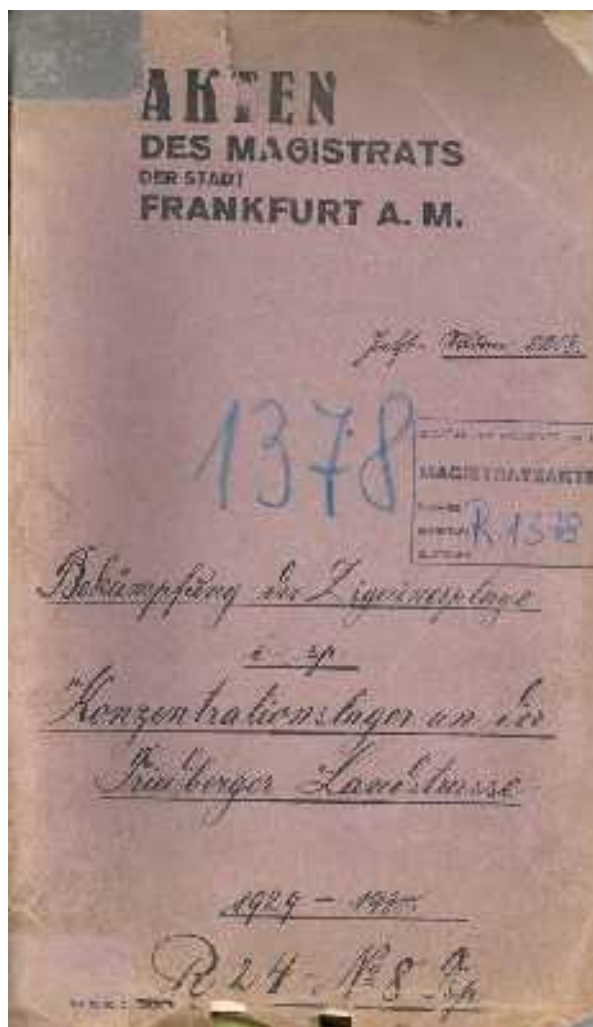
1951

1914-18

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/g>

G2 Frankfurt

1929-ben Frankfurt külvárosában egy tábort hoztak létre a helyi szintik és romák számára, akiket az önkormányzat megpróbált otthonaik elhagyására kényszeríteni. Sok családnak, akik a helyi hatóság támogatásától függtek, nem volt más választása, mint hogy a táborba menjen, ahol hiányoztak a higiénikus feltételek. A tábort 1935-ben bezárták. 1937-től kezdődően a Frankfurtban és Hessen tartomány többi részén élő romákat és szintiket a dieselstrasse-i táborba küldték, ahol Robert Ritter Fajhigéniai és Népeességbiológiai Kutatóintézete 1938-ban vizsgálatokat kezdett végezni rajtuk. Sokat közülük később a haláltáborokba deportáltak.

💡 Tudtátok, hogy

... a táborok felállításának javaslatát szinte az összes politikai párt támogatta?

✍ Feladatokat

Derítsétek ki, hogy országok hatóságai kényszerítettek-e romákat és szintiket otthonaik elhagyására a közelmúltban? Gyűjtsetek a témához kapcsolódó újságcikkeket! Milyen módon írtak az esetekről? Kényszeríthetnek-e a hatóságok országokban embereket az otthonaik elhagyására és arra, hogy valahol máshol éljenek?

📷 A fénykép

Egy irat, amelyet az 1929-ben Frankfurt önkormányzata adott ki. Ebben témaként "a cigány veszély elleni intézkedések", és a "koncentrációs tábor létesítése a Friedberger Land- strasse-n" szerepelnek. Város- történeti Intézet, Frankfurt am Main, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/g>

1910

1951

1929

G3 Witzwil

1894-ben a Witzwil birtokot Nyugat-Svájcban börtönné alakították. A raboknak dolgozniuk kellett a gazdaságban, öntöző árkokat ástak a környező mocsarakban. 1913-tól az összes Svájcba érkező romát és szintit internálták. A családokat szétválasztották, a férfiakat Witzwilbe küldték, hogy keményen dolgozzanak mindaddig, amíg családjukkal együtt nem deportálták őket.

1910

1951

1913-25

💡 Tudtátok, hogy

... 1888-ban Svájc egyike volt az első európai országoknak, amelyek lezárták határait a romák és szintik előtt?

... Svájc az egyike volt az első európai országoknak, ahol országos nyilvántartást hoztak létre "cigányokról"? Ez 1911-ben történt.

✎ Feladatok

Mi lesz azokkal, akik illegálisan lépnek be az országokba? Próbáld megtalálni az információt az interneten, vagy olyan szervezeteknél érdeklődj, amelyek a menekülteknek nyújtanak támogatást.

📷 A fénykép

A svájci witzwili börtön rabjai a földeken dolgoznak. Thomas Huonker magányűjteménye, Zürich, Svájc.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/g>

H1 BERLIN-MARZAHN (D)

Miközben a nézők a világ minden tájáról gyülekeztek Berlinben a 1936 olimpiai játékokra, a német fővárosban élő szintik és romák kénytelenek voltak kiköltözni a marzahni "cigány" táborba. Ők csak akkor hagyhatták el a tábort, ha dolgozni mentek. 1939-ben sokukat a sachsenhauseni koncentrációs táborba vitték rabszolgamunkára. A többi szintit és romát 1943-ban Auschwitzba deportálták, ahol a legtöbbjüket megölték.

1910

1951

1939

💡 Tudtátok, hogy

... még ma is vannak városok Ukrajnában, Bulgáriában és Olaszországban, ahol "cigány" táborok vannak, s ahová a helyi romáknak az esti órákban kötelező visszatérniük éjszakára?

... a szinti boksoló, Jakob Bamberger, kvalifikálta magát az 1936-os olimpiai részvételre, de rasszista indíttatásból a náci megakadályozták ebben?

✎ Feladatokat

Milyen benyomást szerettek volna kelteni Berlinről a náci? Miért és hol történtek hasonló dolgok az elmúlt időszakban?

📷 A fénykép

Családok főznek a Berlin külvárosában lévő marzahni "cigány" táborban 1939-ben. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H2 KÖLN (D)

A Harmadik Birodalom első „cigány” táborait nem a náci párt tisztviselői és nem is az SS létesítette, hanem a német települési önkormányzatok. 1935-ben a kölni városi tanács 500 szinti és romát kényszerített, hogy elhagyják lakásaikat, illetve a lakókocsi parkokat, és egy új „cigány” táborba költöztette őket Blickendorf város szélén. Hasonló tábort létesítettek Hamburgban, Düsseldorfban, Berlinben, Frankfurtban, Essenben és Hannoverben.

1910

1951

1937

💡 Tudtátok, hogy

... az 1936-os olimpiai játékok alatt Berlinben, a városban élő szintiket és romákat erőszakkal áthelyezték a város szélén lévő marzahni táborba, ahol lakókocsikban kellett élniük? Csak akkor hagyhatták el a tábort, ha volt folyamatos munkahelyük a táboron kívül.

✍ Feladatok

Tájékozódjatok az erőszakos áttelepítésekről, illetve deportálásokról Európában! Ki dönti el, hol és hogyan élhetnek az emberek? Mely szervezetek tiltakoznak ez ellen?

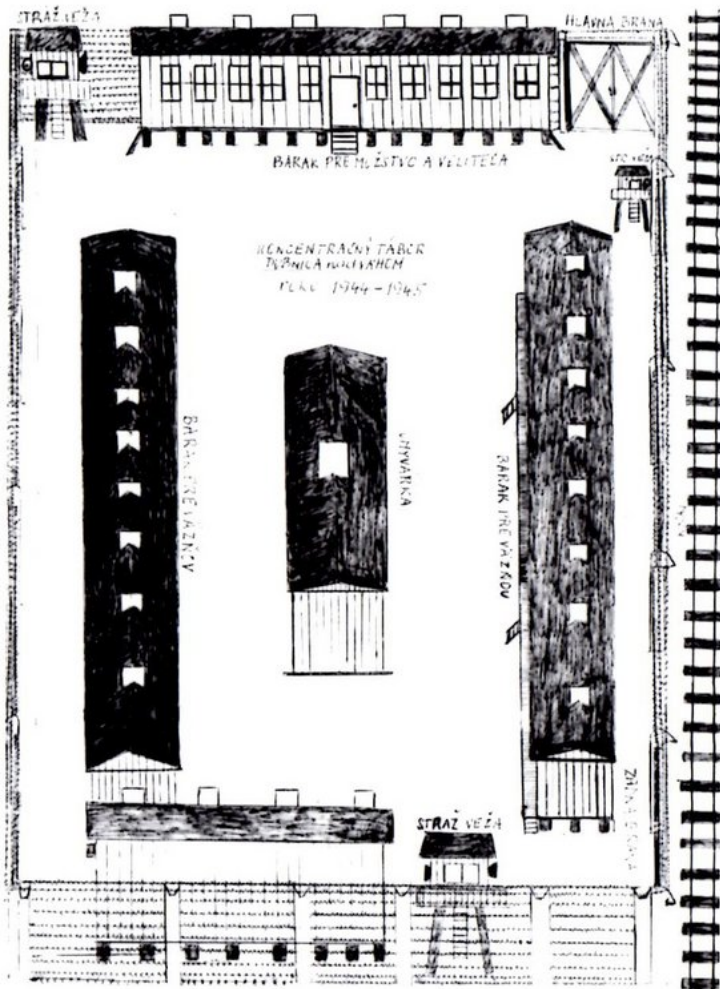
📷 A fénykép

Német szinti család a blickendorfi táborban, Kölnben 1937. december 12-én. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H3 DUBNICA NAD VÁHOM (SK)

Dubnica nad Váhom volt a helyszíne az egyik legnagyobb mérnöki projektnek Szlovákiában: egy hatalmas gátat építettek a Vág folyón. 1942-1944 között romákat használtak az ottani rabszolgamunkára. Amikor az összes munkást elbocsátották, a romákat családjukkal együtt egy fogolytáborba költöztették. A tábor 700 lakója közül a háború utolsó napjaiban sokat göltek.

💡 Tudtátok, hogy

... hasonló munkatáborok voltak a következő szlovák városokban: Hanušovce nad Topľou, Ilava/Illava, Revúcej/ Nagyrőce és Ústí nad Oravou?

✍ Feladatok

Mely politikusok vagy pártok mondják azt ma: azok, akik szociális juttatásokat kapnak, meg kellene dolgozniuk e támogatásért? Mit gondolsz az ötletről?

📷 A fénykép

Az egyik rab rajza a táborról. Karol Janas magántulajdona, Považská Bystrica/Vágbeszterce, Szlovákia.

1910

1951

1942-45

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H4 DÜSSELDORF (D)

Bundesarchiv, Bild 146, 1088-044-07
Foto: o. Ang. | 1937/1938 ca.

1937-ben a düsseldorfi hatóságok kényszerítették a szintiket és romákat, hogy az önkormányzati "cigány" táborába, a Höherwegre költözzenek. Ott primitív téglapületekben kellett élniük; ezeknek rácsos ablakaik voltak és acél ajtóik, amelyeket kívülről rájuk zártak. A tábor egy szögesdrót-kerítéssel volt elkerítve, és a rabok csak akkor hagyhatták el a körletet, ha kényszermunkára vitték őket. Kilenc ember halt meg a táborban. 1943-ban az életben maradt rabokat Auschwitz-Birkenauba deportáltak.

1910

1951

1937-43

💡 Tudtátok, hogy

... a tábor parancsnoka egy, kegyetlenségéről hírhedt rendőr volt? Többször a foglyokra uszította a kutyáját.

... azok a szinti és roma túlélők, akik visszatértek Düsseldorfba a háború után, ugyanabba a táborba kerültek elhelyezésre?

✍ Feladatok

Mit mond számotokra a romákhoz és szintikhez való viszonyulásról, hogy a túlélőket a háború után visszahelyezték a táborba. És mit gondoltok: mi volt a történetekre az általános reakció?

📷 A fénykép

A höherwegi "cigány" tábor Düsseldorfban. Német Szinti és Roma Dokumentációs Központ, Heidelberg, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H5 GELSENKIRCHEN (D)

1937-ben, folyamatos zaklatások és fenyegetések után, a Gelsenkirchenben élő szinti és roma családokat arra kényszerítették, hogy egy, SA osztagok által felügyelt telepre költözzenek, ahol pénzt számítottak fel nekik a földek használatáért. 1939 áprilisában, a helyi rendőrség a táborban "45 családot, 237 személyt, 51 lakókocsit" tartott számon. A családok később kénytelenek voltak a fényképen látható Beginenstrassera menni. Néhányan Kölnbe menekültek, ahonnan a legtöbbjüket 1940-ben Lengyelországba deportálták. A gelsenkircheni tábor többi lakosát 1943-ban Auschwitzba deportálták.

1910

1951

1937

💡 Tudtátok, hogy

... a nagy bányászati és fegyvergyártó vállalatok sürgették a "cigányok" kiűzését Gelsenkirchenből?

... sok szinti Gelsenkirchenben az acéliparban dolgozott? De a náciak feltételezték, hogy szabotázst hajtanak végre, és így deportálták őket a koncentrációs táborokba

✎ Feladatokat

Napjainkban milyen körülmények között zárhatnak be embereket pusztán a bűncselekmény gyanúja okán? Kicsoda adhat ki ilyen parancsot?

📷 A fénykép

A "cigány" tábor a korábbi Beginenstrasse-n, Uckendorfban, Gelsenkirchen külvárosában. Német Szinti és Roma Dokumentációs Központ, Heidelberg, Németország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H6 HAMBURG (D)

Hamburg 1.300 szinti és roma lakosából néhányan hagyományos lakókocsikban éltek a külvárosban, Harburgban; a többiek szétszórva a város körül. 1940-ben, közülük 500 embert deportáltak lengyelországi táborokba és gettókba. 1943 márciusában a nemzetiszocialista hatóságok 328 romát és szintit szállítottak Hamburgból Auschwitzba. Az utolsó csoportot 1944 áprilisában küldték oda.

1910

1951

1938

💡 Tudtátok, hogy

... az első szintiket és romákat éveken át a zsidók deportálása előtt költöztették át erőszakkal, és néhányukat be is börtönözték?

... hasonló táborokat állítottak fel a következő városokban: Hannover, Braunschweig, Oldenburg és Osnabrück?

✍ Feladatok

Tájékozódjatok az európai erőszakos kitelepítésekről, illetve deportálásokról. Ki dönti el, hol élhetnek az emberek és miként? Mely szervezetek tiltakoznak az efféle eljárás ellen?

📷 A fénykép

A Hamburg-Harburg "cigány" tábor fogvatartottjaival interjút készítettek 1938-ban a rendőrség vagy talán a "fajkutató" Robert Ritter alkalmazottai. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H7 HODONÍN U KUNSTÁTU (CZ)

1942 és 1945 között, a morvaországi Kunštát közelében lévő Hodonín "cigány" táborát a morvaországi romák fogolytáboraként használták. A feltételek – beleértve az étkezést és a szállást – szörnyűek voltak. Ennek következtében 207 a Hodonín-ban fogvatartott 1.375 emberből, különböző betegségekbe, különösen tífuszba halt bele.

1910

1951

1942

💡 Tudtátok, hogy

... 1939-ben a Cseh-Morva Protektorátus népességének csupán 0,2 százalékát alkották romák és szintik, és 90 százalékuk elpusztult a holokauszt idején?

... a cseh rendőrök jelentős szerepet játszottak a cseh romák üldözésében és deportálásában?

✎ Feladatok

Derítsétek ki, hogy mi történt, Štefan Blahynka-val, a cseh táborparancsnokkal 1945 után! Vajon valaha is felelt tetteiért? Ki küzdött azért, hogy méltó emléket állítsanak a tábor áldozatainak?

📷 A fénykép

O. Kucery roma nőkről és gyermekekről készült fényképe a Hodonín Kunštátu-i fogolytáborban, 1942-ben. Roma Kultúra Múzeuma, Brno, Csehország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H8 KOMÁROM (H)

A komáromi tábor volt a németországi koncentrációs táborokba, kényszermunkára deportálandó magyarországi romák központi gyűjtőhelye 1944-ben. A romákat először a megyei "cigány" táborokba vitték, majd sokuknak több száz kilométert kellett gyalogolni a Csillagerődbe, Komáromba. Ott, a munkaképes férfi akat és nőket besorolták a Németországba induló menetekbe. Sokan közülük még Komáromban éhen haltak. Mások a Német Birodalom felé tartó halálmenetek során haltak meg. Az erődben fogvatartott 10.000 ember közül csak mindegy 4.000-en éltek túl a háborút.

1974

2015

2006

💡 Tudtátok, hogy

... még ma is nagyon keveset tudunk a komáromi táborról, és annak áldozatairól?

... a második világháború utolsó hónapjaiban, ahogy a front közelebb és közelebb került, sok koncentrációs táborból küldtek „halálmenetben” rabokat más táborokba?

✎ Feladatokat

Mi volt a célja a „halálmenetek”-nek? Tudd meg, hogy indultak-e „halálmenetek” a környékedről, és ha igen, hova!

📷 A fénykép

A fénykép 2006-ban készült a Csillagerőd díszterén, Komáromban. A háttérben láthatóak a tömlöcök bejáratai, ahová a deportált romákat bezárták. Szita Szabolcs magángyűjteménye, Budapest, Magyarország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H9 LACKENBACH (A)

A lackenbachi „cigány” tábort különböző alsó-ausztriai kerületi tanácsok és a bécsi önkormányzat hozták létre. Időnként a táborban közel 2.000 ember élt szörnyű körülmények között; közülük 273 ember meghalt. A rabokat gyakran bérbe adták a helyi vállalatoknak kényszermunkára. Az összesen 4.000 fogvatartottból, 2.000-et Łódźba deportáltak 1941-ben. A többiek nagy részét 1943-ban Auschwitz-Birkenauba vitték.

1910

1951

1940

💡 Tudtátok, hogy

... ez volt az egész Harmadik Birodalom legnagyobb a romák és szintik számára kialakított fogolytábor?

✎ Feladatokat

Hol volt a lakhelyetekhez legközelebbi roma és szinti tábor? Mi van ott ma, hogy emlékeztesse az embereket a történetekre?

📷 A fénykép

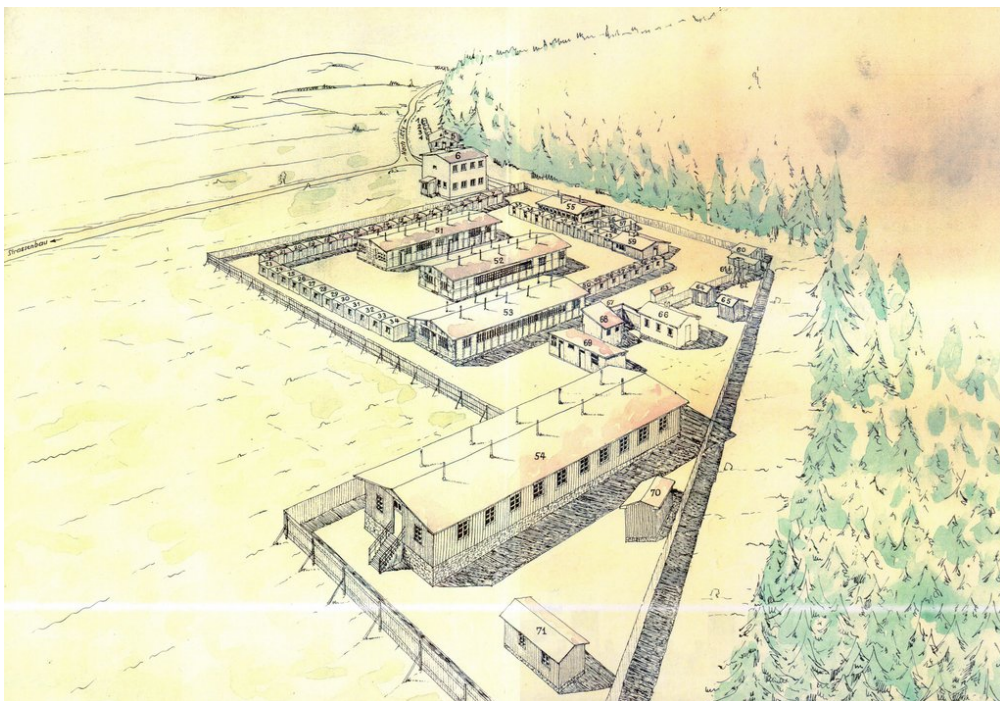
Fénykép egy, Lackenbachba deportált roma családokat őrző bécsi rendőről, 1940. november 23-án, a tábor megnyitásakor. Leopold Banny magángyűjteménye, Lackenbach, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H10 LETY U PÍSKU (CZ)

A "cigány" tábor Lety u Pískuban, Csehországban működött, azaz a mai Cseh Köztársaságban. 1940-ben épült, börtönként, és munkatáborként funkcionált "antiszociális elemek" részére. 600 fogoly befogadására tervezték, de miután ez lett a "cigány" tábor 1942 augusztusában, 1.392 férfi, nő és gyermek zsúfolódott itt össze; 326 haltak meg közülük. A legtöbb rabot Auschwitz-ba deportálták 1943-ban és 1944-ben.

1910

1951

1943

💡 Tudtátok, hogy

... az egykori "cigány" tábor helyén ma egy sertéstelep van? 1994 óta a roma aktivisták kampányolnak annak bezárásáért. Eddig nem jártak sikerrel.

... 2012-ben Petr Nečas volt az első cseh miniszterelnök, aki koszorút helyezett el az üldözött szinti és romák emlékére Lety u Pískuban?

✎ Feladatotok

Holt tart a vita az egykori táborról és helyszínének jelenlegi használatáról?

📷 A fénykép

Egy 1943-as rajz, amely a Lety u Písku-i munkatábor, majd később "cigány" tábor elhelyezkedését ábrázolja. Államigazgatási Levéltár, Prága, Cseh Köztársaság

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H11 LODZ (PL)

Az osztrák romák és szintik Lengyelországba történő első tömeges deportálása 1941 novemberében kezdődött. Litzmannstadt / Łódź zsidó gettójába vitték őket. Az intézkedés 5.007 embert érintett, főleg az osztrák Burgenland tartományból. 60 százalékuk tizenkét év alatti gyermek volt. A gettóban 12.630 deportált halt meg tífuszban az első néhány héten, őket tömegsírokba temették. 1941 karácsonya körül, a túlélőket északra küldték a Chełmno/Kulmhof megsemmisítő táborba.

1910

1951

1941-42

💡 Tudtátok, hogy

... hogy Łódź-t a német megszálló hatóságok nevezték át Litzmannstadtra 1939-ben?

... nem sikerült azonosítani az áldozatokat Litzmannstadt "cigány" táborában?

... a legtöbb, ebbe a táborba deportált gyereket a szüleik nélkül küldték oda?

✎ Feladatokat

Ismertek olyan esetet, hogy kísérő nélküli kiskorúak élnek táborokban ma? Kik vigyáznak rájuk?

📷 A fénykép

Egy épület az egykori Litzmannstadt / Łódź gettójának – Lengyelország – "cigány" táborban. Washingtoni Holokauszt Emlékmúzeum, Washington, Egyesült Államok.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H12 MAXGLAN (A)

Mintegy 230 szintit és romát tartottak fogva egy kis fogolytáborban Maxglan / Leopoldskron-Moos-ban, Salzburg külvárosában. 1939 után, amikor a vándorló életmódot illegálissá nyilvánították, a családok csak akkor hagyhatták el a tábort, ha dolgozni mentek. Később is csak akkor engedték ki őket, ha felügyelet mellett rabszolgamunkát végeztek. 1943 áprilisában 160 szintit deportáltak Maxglanból Auschwitzba, köztük 17, a táborban született gyermeket.

1910

1951

1940

💡 Tudtátok, hogy

... a híres német fi Imrendező, Leni Riefenstahl az ausztriai Maxglan tábor lakóit használta statisztákként a Tiefl and című, egy Spanyolországban játszódó fi Imhez, amelyhez sötét hajú, sötét bőrű szereplőkre volt szüksége?

✎ Feladatok

Tanulmányozzátok részletesen a fényképet! Milyen kérdések jutnak eszetekbe? Milyen hangulatot közvetít a fénykép? Tudj meg többet a manapság hasonló helyzetben élők hétköznapjairól!

📷 A fénykép

Szinti nőkről és gyermekekről készült fénykép a Salzburg közelében lévő Maxglan táborban, 1939-ben vagy 1940-ben. Német Szinti és Roma Dokumentációs Központ, Heidelberg, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H13 MECHELEN / MALINES (B)

1940-nem az ország megszállását követően a belga város, Mechelen/Malines szélén – Elewijt faluban – állítottak fel tábort roma és szinti családokat számára. A Mechelen/Malines régi kaszárnyáját is hasonló célra használták; itt a politikai foglyokon, valamint zsidókon kívül romák és szintik is voltak. 1944-ben 352 francia és belga szintit és romát deportáltak a Dossin Kaszárnyából Auschwitz-Birkenaubába. Csak 31-en éltek túl közülük a háborút. Ugyanakkor az Elewijt táborban lévő családokat nem deportálták Auschwitzba.

1910

1951

1944

💡 Tudtátok, hogy

... Franciaországból és Belgiumból a legtöbb romát és szintit nem deportálták koncentrációs táborokba?

... az emlékhely, amely a Dossin Kaszárnyában nyílt meg 2012-ben, egy kiállítás is magában foglal. Ez bemutatja 352 deportált sorsát?

✍ Feladatok

Mit mond ez a kép a gyászszertartáshoz biztosított feltételekről? Hasonlítsd össze az életkörülményeket ebben a táborban, és más táborokban.

📷 A fénykép

Belga roma családok egy halotti toron Elewijt táborában Mechelen/Malines külvárosában, 1944-ben. Kazerne Dossin Emlékhely, Mechelen/Malines, Belgium.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H14 MONTREUIL-BELLAY (F)

A Loire-megyei Montreuil-Bellayben az internáló tábor 1941 novembere és 1945 januárja között működött, és ez volt a legnagyobb roma és szinti fogvatartottnak szánt intézmény, melyben 3.000-en éltek. Nem számított sem koncentrációs tábornak, sem munkatábornak. Innen egyik foglyot sem küldték haláltáborokba, de több mint százán haltak meg az évekig tartó fogság során. Több mint negyven ilyen tábor volt Franciaországban.

1910

1951

1941-46

💡 Tudtátok, hogy

... a táborokat nemcsak a francia rendőrök őrizték, hanem gyakran a környező falvakban élő önkéntesek is?

... ezekből sok roma és szinti fogoly nem szabadult ki 1945-ben? Várniuk kellett 1946-ig, amikor a háború már több mint tíz hónapja véget ért.

✎ Feladatotok

Mi lehetett az oka annak, hogy a szinti és roma családokat a második világháború befejeztével nem engedték azonnal szabadon?

📷 A fénykép

Egy csapat gyerek a Montreuil- Bellay internáló táborban, feltehetően az egyik őrtoronyból készült fénykép. Jacques Sigot magángyűjteménye, Châteauneuf-les-Martigues, Franciaország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

H15 TRANSNISTRIA (UA)

1942-ben a nyolcéves Anuta Branzant és családját erőszakkal elköltöztették – 30.000 más román romával és szintivel együtt – Bukarestből Transznisztriaába, az ukrán határhoz. A táborok főként primitív kunyhókból álltak, és sok deportáltaknak kellett aludnia a mezőkön vagy az istállókban. Anuta túlélte a két éven át tartó éhezést és kényszermunkát. A deportáltak több mint fele azonban nem.

💡 Tudtátok, hogy

... Romániában él az Európai Unió legnagyobb roma népessége, a becslések szerint 1,8-2,5 millió ember?

... körülbelül a fele azoknak, akiket romaként kezelnek, nem tekinti magát romának, de azoknak a felét, akik ténylegesen romák, gyakran nem azonosítják őket ekként?

✍ Feladatokat

Válasszatok ki egy pillanatot Anuta Branzan életéből (az áttelepítés előtt, a táborban vagy a felszabadulás után), és írjatok egy levelet, amit talán ő írt volna egy barátjának.

📷 A fénykép

Anuta Branzan (jobbról a második) és nővérei 1942-ben. Egyik nagynénje készítette a fényképet, néhány nappal a deportálásuk előtt, hogy legyen egy emléke az unokahúgairól. Magántulajdon Michelle Kelso, Ann Arbor, Michigan, Egyesült Államok.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

1910

1951

1942

H16 WEYER (A)

1941 januárjától a szinti családokat Karintiából, Tirolból, Salzburgból, Bajorországból és különösen Felső-Ausztriából a Weyer táborba vitték. Rabszolgamunkára használták őket, mint például vízvezető árkok ásására a környező mocsarakban. Ugyanezen év november 1-jén, mindannyiukat a lackenbachi (Burgenland) táborba deportálták. Néhány nappal később, valószínűleg "áthelyezték" őket Łódźba, Lengyelországba, ahol halál várt rájuk.

1910

1951

1941

💡 Tudtátok, hogy

... a tábor 1940 és 1941 között "Munkareform Tábor"-ként működött, állítólag antiszociális férfi ak számára? 1941-ben bezárták; az ok: a náci őrök brutális viselkedése és a fogvatartottak meggyilkolása.

✍ Feladatok

Hasonlítsátok össze a fotót és a szöveget, és mondjátok el, mit sugallnak nektek ezek! Beszéljete a helyzetről, amelyben készülhetett, és a fotós és alanyai közötti kapcsolatáról.

📷 A fénykép

Fiatalkorúak a Weyer táborban, a képet a tábori orvos, Alois Staufer 1941 nyarán készítette. Andreas Maislinger magántulajdona, Innsbruck, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/h>

I1 AUSCHWITZ-BIRKENAU (PL)

1942. december 16-án Heinrich Himmler elrendelte, hogy minden „cigányt”, aki még mindig a Német Birodalomban él, Auschwitzba kell deportálni. Ez a rendelet jelentette a „cigányok” kiirtásának végső fázisát. A német, osztrák és cseh romák és szintik, tömeges deportálása Auschwitz-Birkenauban 1943 áprilisában kezdődött. Több, mint 20.000 romát és szintit zsúfoltak be 32 fabarokba, a „cigány családi táborba”, Auschwitzban. 1944 júliusára közel 70 százalékuk halott volt. Azokat, akik még mindig képesek voltak dolgozni, más koncentrációs táborokba szállították. A megmaradt 2.879 foglyot 1944 augusztus 2-án éjszaka elgázosították.

💡 Tudtátok, hogy

... a „cigány” táborban fogvatartott rabok lázadást szerveztek? 1944 májusában, amikor néhányukat elgázosításra kiválasztották, a romák és szintik botokkal és kövekkel kikergették az SS-őröket a „cigány” barakkból.

✍ Feladatotok

Van egy nyilvántartás, amely felsorolja az Auschwitzban meggyilkolt romák és szintik nevét. Nézd meg az auschwitz emlékhely honlapját és tudj meg többet!

📷 A fénykép

Egy barakk belülről; a ruhákat éjszaka kiterítették, hogy a kép közepén lévő tűzhelynél megszáradjanak. Ez az egyetlen ismert fénykép az auschwitz-birkenau „cigány” táborról. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország

1910

1951

1943-44

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

I2 BERGEN-BELSEN (D)

1944 nyarán, a szövetségesek előretörése koncentrációs táborok bezárására kényszerítette a nácikat. Ősszel, több tízezer teljesen kimerült fogoly érkezett Bergen-Belsenbe, vasúti kocsikban eltöltött napok vagy hosszú "halálmenetek" után. 1944-1945 telén, a reménytelenül túlszűfolt táborban több mint 60.000 foglyot tartottak őriztek, köztük több száz szintit és romát Buchenwaldból. Amikor a tábor 1945 áprilisában felszabadult, a brit csapatok temetetlen testek halmait találták és a legtöbb túlélő az éhen halás határán volt.

💡 Tudtátok, hogy

... a tábor felszabadulását követő első néhány hónapban, 14.000 túlélő halt meg az éhezés és a kimerültség miatt? A brit hadsereg hadikórházaiban próbáltak segíteni rajtuk, de túl gyengék voltak ahhoz, hogy felépüljenek.

... mintegy 80.000 ember halt meg Bergen-Belsenben?

✍ Feladatokat

Nézzetek utána, hogy mi volt a fogvatartottak halálának leggyakoribb oka a börtönökben és internáló táborokban a két világháború során!

📷 A fénykép

Foglyok a bergen-belseni koncentrációs tábor felszabadulása után. Nemzetközi Kereső Szolgálat/International Tracing Service, Bad Arolsen, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

1910

1951

1945

I3 BELZEC (PL)

A németországi romák és szintik deportálása 1940 áprilisában kezdődött; 2.500 szintit és romát küldtek lengyel városokban felállított táborokba, így Belžecbe, Krychówbe és Siedlcebe. A belžeci táborban fogvatartottak építési munkálatokat végeztek a Szovjetunió határa mentén. A munkatábort még ugyanabban az évben bezárták. Sok szintinek sikerült megszöknie, ők az erdőben próbálták meg túlélni, de újra elfogták őket a német rendőrség és a hadsereg egységei. A legtöbb Lengyelországba deportált német szintit és romát megölték a következő években. 1942-ben és 1943-ban az SS nagy megsemmisítő táborot működtetett Belžecben a Reinhardt-hadművelet részeként.

1910

1951

1940

💡 Tudtátok, hogy

... a Reinhardt-hadművelet keretébenben az SS három nagy megsemmisítő táborot hozott létre, nevezetesen Belžecben, Sobibórban és Treblinka-ban. E helyeken összesen 2,4 millió zsidót és 50.000 romát és szintit öltek meg 1942 és 1943 között?

... a német hatóságok "áttelepítés"-ként hivatkoztak a koncentrációs és megsemmisítő táborokba való deportálásokra?

✎ Feladatokat

Mit gondoltok, miért használtak a nácik olyan eufemizmusokat, mint az "áttelepítés" és a "végső megoldás"? Tudsz más példát mondani erre?

📷 A fénykép

Deportált romák a belžeci táborban, 1940-ben. Kunyhókat kellett építeniük a táborban a nyár folyamán. Német Szövetségi Levéltár Koblenz, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

I4 BUCHENWALD (D)

1938-ra német szintik és romák százait deportálták már a Weimarhoz közeli buchenwaldi koncentrációs táborba. 1939-ben, 600 osztrák szinti és roma érkezett Dachauból, köztük sok tizenéves. 1940-ben 500 túlélő romát és szintit szállítottak át a mauthauseni koncentrációs táborba. Amikor az auschwitz haláltábor 1944 nyarán már túlterhelt lett, további 1.800 roma és szinti férfi érkezett Buchenwaldba, de közülük szeptemberben 200-at visszavitték Auschwitzba megsemmisíteni. Mintegy 1.000 Azschwitzból evakuált roma és szinti nőt küldtek a buchenwaldi altáborokba, Altenburgba, Schliebenbe és Leipzig-Tauchaba. Közülük csak néhányan éltek túl az embertelen körülményeket a fegyvergyárakban.

1910

1951

1945

💡 Tudtátok, hogy

... hogy a buchenwaldi koncentrációs tábornak 129 altábora volt?

... a háború végén a túlélő foglyokat őreik kényszerítették, hogy csatlakozzanak a más táborok felé indított "halálmenetekhez"? A rabokat, akik túl gyengék voltak a gyalogláshoz a helyszínen agyonlőtték. Több ezer embert gyilkoltak meg csupán pár nappal a háború vége előtt.

✍ Feladatok

Keressétek meg, hol voltak hasonló "halálmenetek" a második világháború utolsó hónapjaiban! Derítsétek ki, hogy vannak-e tömegsírok a környéketeken! Ha igen akkor, kik vannak ott eltemetve, és miért?

📷 A fénykép

A buchenwaldi koncentrációs tábor, közvetlenül a felszabadítás után. Buchenwald és Mittelbau-Dora Emlék helyek Alapítvány, Weimar, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

I5 CHELMNO/KULMHOF (PL)

1941 decemberében tifuszbajrány tört ki a litzmannstadti gettó „cigány” táborában. Ebben a ma Łódźnak nevezett lengyel városban összesen 4.600 romát öltek meg, miközben gázautókkal Chelmnoba/Kulmhofba szállították őket. Tíz héttel Łódźba történt megérkezése után, már mind az 5.007 osztrák roma és szinti meghalt; 4.400-at közülük jeltelen tömegsírokba temettek a Chelmnó körüli erdőkben, 150.000 zsidóval és több ezer szovjet hadifogollyal együtt.

1910

1951

1941-42

💡 Tudtátok, hogy

... amikor 1942 márciusában az aggodó rokonok és barátok érdeklődtek a deportáltak sorsa felől, és engedélyt kértek, hogy meglátogathassák őket Lengyelországban, a rendőrség azzal utasította el őket, hogy nem érvényes a látogatási joguk a Łódź-ba „áttelepített” emberek esetében?

... a „gázautók” voltak az elsők, amelyeket elmeógyintézetekben és menhelyeken élő betegek meggyilkolására használtak?

✍ Feladatok

Milyen létfeltételeket biztosítottak a gettókban élő embereknek? Milyen következményei voltak az ilyen életkörülményeknek?

📷 A fénykép

Egy Magirus-Deutz típusú „gázautó”, mellyel 1941-ben és 1942-ben a litzmannstadti „cigány” táborból a chelmnó-i / kulmhofi haláltáborba vezető úton osztrák romákat gyilkoltak. Yad Vashem Archívum, dok. szám. 1264/2, Jeruzsálem, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

I6 DACHAU (D)

Az első csoport romát és szintit 1938-ban deportálták a koncentrációs táborokba, de a tömeges deportálások 1939-ben kezdődtek meg. Osztrák romák ezrei kerültek ekkor rabszolgamunkára Dachaubá, Buchenwaldba és Ravensbrückbe. Mivel a munkaképes kenyérkeresőket deportálták, családjaik a segélyektől függtek – emiatt a helyi hatóságok még több ember deportálását sürgették! A koncentrációs táborok rabjait az SS kategóriákra osztotta, a kategóriákat a ruhákra varrt szimbólumok jelezték. A romák és szintik általában fekete háromszöget kellett viselniük, amit egyébként az „antiszociális” rabok jelölésére használtak. Néhány táborban volt külön – barna háromszöggel jelzett – „cigány” kategória is.

💡 Tudtátok, hogy

... a Harmadik Birodalom szinte minden koncentrációs táborában voltak roma és szinti foglyok?

✎ Feladatok

A fotón az egyik fogoly azonosítószáma: 17093. Próbáld meg többet megtudni erről az emberről!

📷 A fénykép

Osztrák romák a dachau koncentrációs táborban, Friedrich Franz Bauer SS számára készített fényképén. Dachau Emlékhely Levéltára, Németország.

1910

1951

1938

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

I7 FLOSSENBÜRG (D)

A nemzetiszocialisták a flossenbürgi táborot a "megsemmisítés munka révén" politikájának megfelelően szervezték kényszmunka-koncentrációs táborrá. Ezt a sorsot szánták politikai ellenfeleik és különösen az "antiszociális kívülállók" számára. Több mint 1.200 szintit és romát deportáltak állítólagos "antiszociális" hajlamaik miatt Flossenbürgbe, és rendkívül nehéz fizikai munka végzésére – például a helyi kőbányában vagy a közeli fegyvergyárakban – kényszerítették őket.

1910

1951

1946

💡 Tudtátok, hogy

... hogy a háború vége felé a flossenbürgi koncentrációs tábor több ezer foglyat volt kénytelen "halálmenetben" Dél-Németországba menni?

... sok gyenge és éhező foglyot lőttek le az őrk a háború utolsó napjaiban 1945-ben? Az egyik túlélő az akkor 14 éves Karl Stojka volt.

✎ Feladatok

Derítsétek ki, hogy milyen előírások vonatkoznak a foglyokkal való bánásmódra! Kényszeríthették-e munkára őket?

📷 A fénykép

A fénykép 1946 áprilisában készült, miután az amerikai erők felszabadították a flossenbürgi koncentrációs táborot. Bajor Emlékhelyek Alapítvány, Flossenbürg Koncentrációs Tábor Emlékhely, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

18 JASENOVAC (HR)

Jasenovac, amely mintegy száz kilométerre, délkeletre fekszik Zágrábtól, Horvátország legnagyobb koncentrációs tábora volt. 1941-ben épült és a horvát fasiszta usztasa mozgalom tagjai őrizték. Összesen 83.145 ottani áldozatot azonosítottak név szerint. A legtöbben, közel félszázezren, szerbek voltak, a második legnagyobb csoportot pedig a több mint 16.000 roma jelentette.

1910

1951

1941-45

💡 Tudtátok, hogy

... a romákat marhavagonokban szállították a táborba? ... a szállítási okmányok csupán a foglyok számát tartalmazták, de a nevüket nem?

... alig voltak olyanok – életkortól vagy nemtől függetlenül –, akik túléltek a tábort? ... szakemberek között nincs egyetértés az áldozatok pontos számát illetően?

✍ Feladatok

Miért fontos, hogy megfejtsék az áldozatok személyazonosságát, még most, több mint hetven évvel később?

📷 A fénykép

Roma nők és gyermekek, a Stara Gradiška női táborban, a jasenovaci koncentrációs tábor egyik altáborában. Jasenovac Emlékmúzeum, Jasenovac, Horvátország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

I9 MAUTHAUSEN (A)

A mauthauseni koncentrációs tábor volt a Harmadik Birodalom egyik legnagyobb tábora Felső-Ausztriában – több mint 200.000 fogollyal, főként elfogott szovjet katonákról, zsidókról és politikai fogvatartottakról van szó. Mintegy 100.000 ember halt meg itt 1938 és 1945 között. Az 500 roma áldozat közül az egyik Karl Stojka apja, egyike a legelső, még 1939-ben a táborba deportált romáknak. 1994-ben, Karl Stojka leleplezett egy emléktáblát az egykori koncentrációs tábor falán.

1960

2001

1994

💡 Tudtátok, hogy

... hogy sok fogvatartott halt meg az SS által működtetett közeli kőbányában?

... azokat a rabokat, akik túl gyengék voltak, hogy elbírják a nehéz köveket, a helyszínen agyonlőtték?

✍ Feladatokat

Járjatok utána, hogy a romák és szinti népirtásra megemlékeznek-e a környéketeken, vagy országokban, és ha igen, hogyan!

📷 A fénykép

A roma és szinti népirtás áldozatainak első emléktábláját leplezi le az egykori mauthauseni koncentrációs táborban Rudolf Sarközi, Karl Stojka és Mongo Stojka (balról) 1994. április 27-én. Az Osztrák Romák Dokumentációs Központja, Bécs, Ausztria.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

I10 RAVENSBRÜCK (D)

Az észak-németországi ravensbrücker koncentrációs tábor 152.000 foglya közül a legtöbb nő volt, közöttük sokan romák és szintik, akiket kis gyermekeikkel együtt deportáltak. A tábor 28.000 áldozata közül csak 16.500 nevét tudják.

1910

1951

1939-45

💡 Tudtátok, hogy

... az első fogoly, aki Ravensbrückben meghalt, egy 16 éves osztrák roma lány volt? Annyira vékony volt, hogy sikerült átbújni a szögesdrót alatt. De észrevették a szökését és visszavitték a táborba, ahol botütésre ítélték – a büntetést a törékeny lány nem élte túl.

✎ Feladatokat

Tudjatok meg többet a feltételekről, amelyek között a nők Ravensbrückben éltek és dolgoztak. Miért van az, hogy a foglyok majdnem negyede meghalt? Mit lehet tenni annak érdekében, hogy megemlékezzenek a számtalan ismeretlen áldozatról?

📷 A fénykép

Osztrák roma nők gyékényszőnyeget készítenek felügyelet alatt a ravensbrücker koncentrációs táborban. A Ravensbrücker Emlékhely Levéltára, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

I11 TOPOVSKE ŠUPE (SR)

1941 augusztusában a német katonai- és polgári közigazgatás a szerbiai zsidók, romák és politikai foglyok számára koncentrációs táborot hozott létre az úgynevezett „Topovske Šupe” területén – ez egy Belgrád központjában található, egykori katonai laktanyából és raktárból álló komplexum. A szerb kollaboránsok segítségével működtetett táborban mintegy 5000 zsidó és 1500 roma férfi foglyot tartottak, akiket később Belgrád környékén különböző kivégzőhelyeken lőttek agyon.

1910

1951

1941

💡 Tudtátok, hogy

...hogya a nemzetiszocialisták által működtetett táborok közül már a náci korszak előtt soknak a helyén léteztek katonai vagy polgári táborok. Ezek közül sokat évtizedeken át – a náci korszak előtt és után is – katonai táborokként, foglyotáborokként vagy menekülttáborokként használtak.

✍ Feladatokat

Válasszatok ki egy olyan táborot, amely a náci korszakban működött a lakóhelyetek környékén, és kutassátok fel a történetét, beleértve az előtte és utána történeteket is. Ki vezette a táborot, és kiket tartottak fogva vagy szállásoltak el ott?

📷 A fénykép

Bejárat a Topovske Šupe területére a Tabanovačka ulica felől Belgrád Autokomanda negyedében a második világháború előtt. Forrás: Rena Redle, Milovan Pisarri: Mesta stradanja i antifašističke borbe u Beogradu. Priručnik za čitanje grada, Beograd, 2014.

<https://romasintigenocide.eu/hu/i>

I12 WESTERBORK (NL)

A westerborki tábor Hollandiában 1938-ban jött létre, menekülttáborként a Harmadik Birodalomból menekült német és osztrák zsidók számára. Miután Németország 1940 májusában elfoglalta Hollandiát, Westerbork átmeneti tábor lett a holland zsidó, roma és szinti deportáltak számára, akiket később Auschwitz-Birkenaubába, Sobibórbába és más táborokba deportáltak. 1944 májusában 574 "karaván lakót" tartóztattak le, és vittek Westerborkba. Megvizsgálták őket és közülük 245-öt – akikről a nácik úgy gondolták, hogy "cigányok" – Auschwitz-Birkenaubába deportáltak. Csak harmincan éltek túl a megpróbáltatásokat.

1910

1951

1944

💡 Tudtátok, hogy

... 64 roma és szinti rabot mentett meg a deportálástól svájci vagy olasz útlevelével?

... 200 embert szabadon engedtek, mert nem tekintették őket romának vagy a szintinek, csak "vándorlóknak"?

✍ Feladatok

Mit gondoltok, miért kezelték másképp azokat az embereket, akinek olasz vagy svájci útlevelük volt? Miért engedték szabadon a nácik az "utazókat", miközben a romákra és szintikre a deportálás várt?

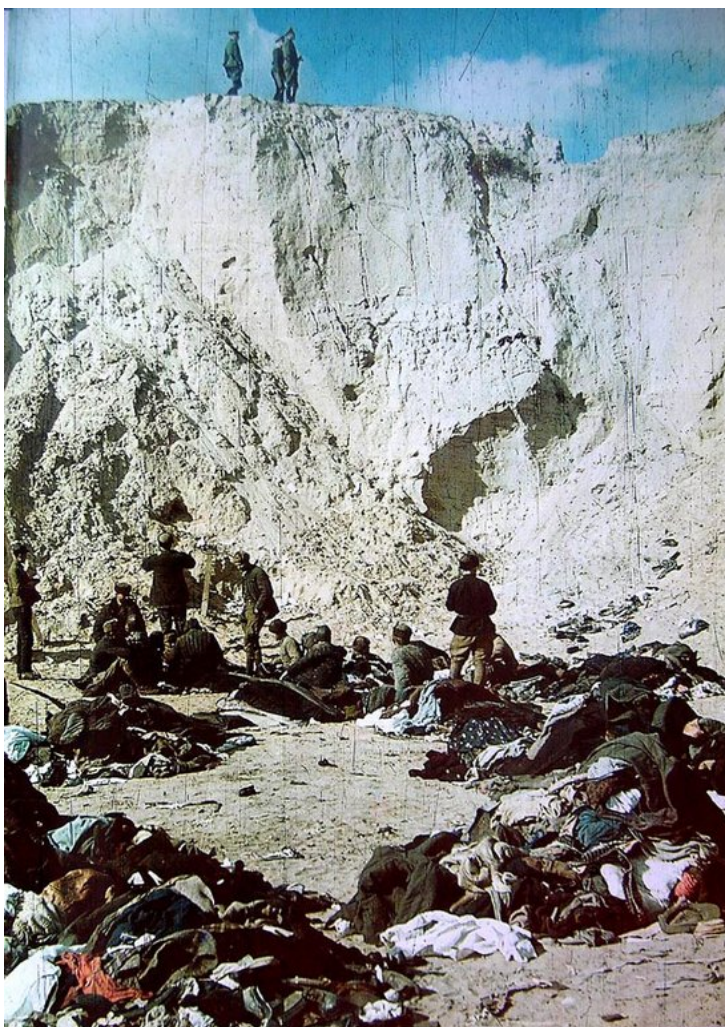
📷 A fénykép

A fényképet a westerborki tábor „Főutcájáról” egy zsidó fogoly készítette 1944-ben a táborparancsnok parancsára. A felvétel valószínűleg a parancsnoki épületet felső szintjéről készült.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/i>

J1 BABYN YAR (UA)

Az ukrán fővároshoz, Kijevhez közeli Babij Jar-vízmosás volt a helyszíne, a második világháború során végrehajtott egyik legnagyobb mészárlásnak. 1941 és 1943 között az SS megölt több tízezer zsidót, ukránt, romát és szintit. A testeket hatalmas tömegsírokban temették el. A mészárlásokat 37.771 kijevi zsidó meggyilkolásával kezdték 1941. szeptember 29-én és 30-án. A következő hónapban, a helyi öt "cigány" tábor lakóit is meggyilkolták. Szintén Babij Jarban temették el őket.

💡 Tudtátok, hogy

... az ukrainai Babij Jar áldozatainak csak mintegy tíz százalékát tudták eddig név szerint azonosítani?

... az orosz zeneszerző, Dmitrij Sosztakovics egy szimfóniát ajánlott Babij Jar áldozatainak?

... a német csapatok a visszavonulás előtt kiástak és elégettek több ezer testet Babij Jarban, hogy eltüntessék tetteik minden nyomát? A hamut szétszórták a közeli földeken.

✍ Feladatok

Hasonlítsd össze a különböző elkövető csoportok szerepét a fotón.

📷 A fénykép

Egy tömeges kivégzés áldozatainak ruhái halmokban Babij Jarban. A négy férfi a szurdokban valószínűleg az SS ukrán kiegészítő egységének tagja. Német Szövetségi Levéltár, Koblenz, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/j>

1910

1951

1941-43

J2 HRASTINA (HR)

1945.április 24-én, néhány nappal a háború vége előtt, egy visszavonuló német SSegység elfogott 43 német szintit, akik Horvátországba menekültek és elrejtőztek egy Zágráb-közeli faluban. Némelyiküket megkínózták, és mind a 43-ukat – férfi akat, nőket és gyermekeket – megölték, majd tetemeiket elégették egy pajtában. Az egyik áldozat Max Bamberger volt (lásd A2).

💡 Tudtátok, hogy

... sok szintit és roma próbált olyan biztonságos országokba menekülni, mint Svájc, de rendszerint nem engedélyezték számukra a belépést, csakúgy, mint sok zsidó és politikai menekült számára sem? Az egyik menekült, akit visszafordítottak a svájci hatóságok, a híres jazz gitáros, Django Reinhardt volt

✍ Feladatotok

Mit tudtok kideríteni a svájci határőréről, Paul Grüningerről, aki sok menekültnek segített átjutni a határon Svájcba? Hova mennének, ha menekülnötök kellene az országotokból? Hogyan tennétek?

📷 A fénykép

A szintit Max Bambergerről készült fotó, 1935-ből. Német Szintit és Roma Dokumentációs és Kulturális Központ, Heidelberg, Németország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/j>

1910

1951

1935

J3 SZCZUROWA (PL)

A fénykép egy esküvőn készült, egy lengyel faluban, Szczurowa-ban, ahol roma családok éltek békésen a szomszédjaikkal, több generáción keresztül, és beházasodtak a gazdálkodó családokba. 1943-ban a német csapatok körülvették a falut, összetartották 94 roma férfit, nőt és gyermeket. A helyi temetőbe vitték és kivégezték őket.

1910

1951

1943

💡 Tudtátok, hogy

... több mint 200 roma és szinti mészárlást tártak fel, csak a megszállt Lengyel Főköormányzóság területén, és hogy valószínűleg sokkal többre került sor ennél?

... a legelső emlékművet az európai roma népiirtás áldozatainak, 1966-ban emelték, Szczurowa-ban? Ez volt az egyetlen ilyen emlékmű egész Európában majdnem harminc éven át.

✎ Feladatokat

Látogass el a www.romasinti.eu oldalra és keress több információt Krystyna Gil-ről, aki túlélte a mészárlást.

📷 A fénykép

Egy esküvő roma és gádzsó (nem roma) családokkal 1943-ban. Néprajzi Múzeum Tarnów, Lengyelország.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/j>

J4 SABAC (SRB)

1941-ben Szerbiában a Macsva régió térségében élő romákat számos zsidóval együtt túsul ejtették, és elvitték őket a Šabac/Szabács melletti koncentrációs táborba, ahol mind a 2.100 embert lelőtték a német Wehrmacht kivégzőosztagai.

1910

1951

1941

💡 Tudtátok, hogy

... a német hadsereg száz civil embert végzett ki minden egyes német katonáért, akit partizánok ölték meg a Balkánon? Néhány nappal a szabácsi mészárlás előtt 21 német katonát ölték meg a harcokban jugoszláv partizánok.

... több tízezer romát és szintit gyilkoltak meg SS osztagok és a fasiszta milíciák Oroszországban és Ukrajnában, 1941 és 1945 között?

✍ Feladatok

A képen látható egy tanú, aki végignézte a kivégzést. Vajon mit mondhatott a történetről egy barátjának aznap este?

📷 A fénykép

Zsidó és roma túsokat vezetnek Szabácsra, hogy német katonák kivégezzék őket. Yad Vashem Levéltár, Jeruzsálem, Izrael.

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/j>

J5 VÁRPALOTA (H)

1945 februárjában a magyar fasiszta Nyilaskeresztes Párt tagjai és a helyi rendőrség megölték 123 várpalotai és székesfehérvári magyar romát. Az áldozatokkal megásatták saját sírjukat, ezt követően lelőtték őket. Két nő túlélte a mészárlást. A tömegsír most a Grábler-tó alatt fekszik Inota közelében, Várpalota külvárosában.

1974

2015

2008

💡 Tudtátok, hogy

... hasonló mészárlások zajlottak le több más magyar városban és faluban is?

... 1998-ban a helyi hatóságok elutasították a kérvényt, hogy emlékművet építhessenek a mészárlás áldozatainak?

✎ Feladatok

Tervezz egy emléktáblát és írd meg a szöveget a várpalotai mészárlás emlékére.

📷 A fénykép

A Grábler-tó, Inota közelében, 2008 nyarán.
Bársony János magángyűjteménye, Budapest,
Magyarország

<https://www.romasintigenocide.eu/hu/j>